

FILMKULTURA

+ SZERKESZTI: LAJTA ANDOR +

I. ÉVFOLYAM
= 5. SZÁM. =
1928. SZEPT. 1.

Dr. POGÁNY FRIGYES
államtitkár, orsz. képviselő, az Országos Magyar Mozgóképipari Egyesület új elnöke.

ÁRA 1 PENGŐ

NYERSFILM

POZITIV, NEGATIV EREDETI GYÁRI ÁRON

KINECHROM, PANKINE, SUPERPAN (éjjeli
felvételekre). SZINES POZITIV,
ANILINFESTÉKEK.

Vezérképviselő Magyarország részére:

LAJTA ANDOR

Budapest, VII., Erzsébet-körút 30. Telefon: J. 363-76.

OLGA CSEHOVA VILÁGFILMJE

ITÉL A DNYESZTER

1928. szeptember 6-tól

2 hétfig a ROYAL APOLLÓBAN.

DANUBIUS MOZGÓKÉPIPARI R. T.

BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-KÖRUT 31/b.

TELEFON: József 431-95.

Távirafti cím: DANKINO.

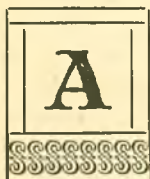
FILMKULTURA

I. ÉVFOLYAM. = 5. SZÁM. = 1928. SZEPT. 1.

POGÁNY FRIGYES dr.

államtitkár, orsz. képviselő,
az Országos Magyar Mozgóképipari Egyesület
elnöke:

A FILM KULTURHIVATÁSA A MAGYAR VIDÉKEN

A filmet már embriójában is nagyjelentőségű találmánynak ismertem, amelynek elsősorban nem szórakoztató, hanem népnevelő szerepére vetetem volna fősúlyt, ha ilyen irányú hatáskörben befolyásom lehetett volna. Elismerem, hogy a film a szórakoztatás egyik igen nemes eszköze, magam is igen gyakran gyönyörködöm olyan művésziesen elkészült filmekben, amelyeknek témájában, cselekményében nem pusztán szórakoztató célt látnok, hanem egyebet is és bár a gondokkal küzdő mai ember — ezt el kell ismerni — könnyű szórakoztatást kíván a mozgóképszínházban, ennek ellenére is ma is vallom, hogy a filmnek már a jelenben, de még inkább a jövőben a népek vagy emberiség erkölcsi, szellemi és gazdasági ismereteinek a kibővítésében kell keresnie főhivatását. Akkor, amikor a mi népünk, de hiszen nemcsak a mienk, hanem még nagy és művelt nemzetek népanyagának többsége is, az elemi iskolák elvégzése után vajmi ritkán jut abba a helyzetbe, hogy önmagát szellemileg és gazdaságilag továbbművelje, amikor napilapok és szaklapok az emberiség csak igen csekély töredékének a szel-

lemi továbbművelését végezhetik, mert a nép még nem érzi azt a szükségességet, hogy ezekben állandó tanácsadót lásson, akkor éppen szórakoztató mivoltánál fogva közkedvelté lett körökben a film, amely sokkal hathatósabb nevelő és művelő tényezővé válhat minden nyomtatványnál és minden tanfolyamnál.

Ennek a meglátása és felismerése vezetni kétségtelenül azokat a kormányférfiakat, akiknek hatáskörébe a film és mozgóképzügyek egyrészt tartoznak, másrészt, akik hivatali vagy társadalmi szerepkörüknél fogva *ex offo* a nép felvilágosításával foglalkoznak. Ezek a körök mindinkább nagyobb és nagyobb teret biztosítanak a mozgóképeknek. Nagy elégtételül szolgál nekem, aki ilyen kérdésekben valamikor szintén tényező voltam, hogy felfogásommal nem álltam és nem állok *ma sem egyedül*, bár sajnos, azt a szerepet, amely a filmet ezen a téren feltétlenül és minden mást megelőzően megilleti, — nyilván a súlyos gazdasági körülmények folytán — még mindig nem érthette el.

A külföld is elismeréssel adózott ugyan a magyar oktatófilm organizációjával szemben és ez az elismerés, hiszem, még fokozottabb mértékben

fogja munkára serkenteni ezeket a szerveket. Nem zárkozhatom azonban el annak a kijelentése elől, hogy ezek a szervezetek a *maguk erejére* támaszkodva csak sokkal *lassúbb lépésben haladhatnak* kitűzött céljaik felé, mint akkor, ha az én régi felfogáson szerint a kormányhatalom már az ezirányú akciók *megindulásakor* biztosította volna azokat az anyagi eszközöket, amelyekkel a céltudatos, sokoldalú népnevelő film a *kellő időben* megteremthető lett volna.

Agilis és minden kultúrzsükségletet világosan látó *kultuszminiszterünk* programmjába vette elmaradott népünknek nemcsak iskolai, de *iskolán kívüli* nevelését is. Erre a célra — saját szavai szerint — a szemléltető oktatás hathatós eszközei közé számítja a *mozgóképeket* is, aminthogy ugyancsak terve a tanyai iskoláknak és egyéb külterületi központoknak rádióval való felszerelése is.

Igen jelentős összegű *dotációra* volna azonban *szüksége a miniszternek*, hogy ezt a széles programját végrehajthassa. Ezért nem csupán a közoktatásügy berkeiben intézkedőknek, hanem a *pénzügyi kormányköröknek* is a helyzet magaslatára kellene emelkedniök és nem volna szabad sajnálni azokat a milliokat, amelyekkel — a nemesen szórakoztató mozgóképek ki nem turásával, mert erre a szórakoztatásra *vidéki népünknek százszorta inkább van szüksége, mint az egyéb szórakoztató intézmények székhelyein élő lakosságnak* — az erkölcsöket nemesítő, az ismereteket fejlesztő és terjesztő mozgóképek tömege volna előállítható, beszerezhe-

tő és a nép széles rétege elé vetithető.

A mi vidéki magyar népünkben nagyon is meg van a *képesség* a hasznos ismeretek elsajátítására. Hogy a közvetlen hasznot nem hajtó, de a jövőben szintén a maga gyümölcsét megtermő tudás megszerzésére való fogékonyság felkeltessék benne, abban nagy szerepe volna a *szórakoztatófilmek közé kevert ismeretterjesztő mozgóképeknek*. Már is sokkal előbbre volnánk tekintetben, ha azokban az időkben, amikor a kormány a filmügyeket természetszerűleg a maga hatáskörébe vonta, *megfelelő alapot létesített volna oktatófilmek gyártására* vagy bevált külföldi ismeretterjesztő és kultúrfilmek bevásárlására. S ezt az alapot évről-évre kellett volna dotálni. Ha a szórakoztatófilmek gyártása hazánkban a háború utáni időkben nem is tudott még erőre kapni, ily alap léteben *legalább* az oktatófilmek gyártására vethették volna magunkat sokkal nagyobb eredménnyel a hozzáértő filmérdekeltségek, mint ahogy az ma nagyon is szűkkörű keretek között valamelyes *csekély közvagyon* felhasználásával (főváros, népjóléti minisztérium stb.) történik.

Nem tudom, meg lenne-e még a módja és lehetősége a film révén való oktatás ily megszervezésének, a gondolat azonban, — hogy az elmúltakat ne is rekrimináljuk, szerény nézetem szerint *nem érdemtelen* arra, hogy az illetékes körök komoly megfontolás tárgyává tegyék és ha már *vajudik a hazai filmgyártás ügye*, kapcsolják bele *legalább* a népet nevelő és ismereteit bővíteni hivatott kultúrfilmek gyártását is.

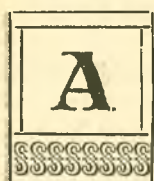
CASTIGLIONE HENRIK

m. kir. kereskedelmi tanácsos,
a budapesti „Corso“ mozgóképszínház
ügyvezető igazgatója:

A MAGYAR KINEMATOGRAFIA GAZDASÁGI JELENTŐSÉGE ÉS HELYZETE

A magyar kinematográfia válságos időket él. Szanálásának egyetlen módja: a magyar licenz-árak mérséklése.

A KINEMATOGRAFIA TÉRHÓDÍTÁSA MAGYARORSZÁGON

A magyar kinematográfia gazdasági jelentőségének értékelésénél egyrészt abból a szempontból kell kiindulni, hogy maga az egész találmány alig 30 éves multra tekinthet vissza, másrészt — s reánk nézve ez a fontosabb körülmény —, hogy világszerte hódító útján Európa kultúrállamai között hozánk jutott el legkésőbb s bár a magyar vállalkozási készség kitűnő üzleti érzékével első pillanathban felismerte kulturális értékkel párosuló anyagi jelentőségét, rajta kívül fekvő okoknál fogva nem honosíthatta meg abban a mértékben, mint amelyben korábbi térhódítása révén a legtekintélyesebb pozíciót a kontinens nyugati államaiban már akkor foglalt el, hol addigra úgy mint művészi vállalkozás és mint szórakoztató eszköz a kultúrával, a gazdasági és társadalmi viszonyokkal már teljesen összenőtt intézmény volt.

Ennek a véletlen, de egyúttal igen sajnálatos körülménynek volt betudható, hogy az új találmány nálunk csak „mozi“-ként juthatott szerephez s minthogy programját kizárólag importált, tehát idegen filmekből állíthatta össze, kénytelen-kelletlen azt a nívót vette fel, melyet a külföldi produkciók mint hazájukbeli esztétikai és erkölcsi felfogást tükrözték vissza,

amely azonban a mi érzés- és gondolatvilágunkban nem mindig talált kedvező viszhangra.

Ez az idegenszerűség, ez az idegen befolyás volt az indító oka annak a mozgalomnak, amely nálunk a mozi ellen, különösen a társadalom műveltebb rétegeiben indult meg.

De a szakma nem várta ölvetett kezekkel a fejleményeket. Nem hiába állt szolgálatában annak a zseniális találmánynak, amelynek káprázatos hatalma épp az, hogy a nagy tömegekből meríti erőit s ez a legbensőbb kapcsolatot teremti meg a néplélekkel, de sokat tanult is el tőle.

Előre megérezte azt a veszedelmet, amelyet a mozgalom továbbterjedése a mozi népszerűségének csökkenése szempontjából jelenthet s minden igyekezetével azon volt, hogy a magyar filmgyártás megteremtésével önmagát, egész nívóját megreformálja.

Nem rajta mult, hogy ez az igyekezete a háború előtt nem sikerült oly mértékben, mely arányban lett volna azzal az energiával és azzal az anyagi áldozatkészséggel, melyet a nemes cél érdekében a magyar moziszakma kifejtett. Sajnos, a nemzetközi konkurrencia már oly veszedelmesen erősnek bizonyult, hogy a magyar kinematográfia saját erejéből nem bírkózhatott meg vele, szükség lett volna — tisztán erkölcsi tekintetben — az állam támogatására is, ezt azonban ebben az időben nem sikerült megszereznie.

Annak ellenére, hogy az illetékes

körök maguk is koncedálták az új iparág meghonosításában rejlő nagy nemzetgazdasági érdekeket, előttünk ismeretlen okokból nem honorálhatták a szakma kívánságát.

A filmgyártás hazai megteremtésének szükségessége leghívebben akkori külkereskedelmi mérlegünk adataiból világlik ki:

A béke utolsó három évében film-behozatalunk volt:*

Származási ország**	1912- ben mennyiség	1913- ban métermázsákban	1914- ben
Ausztria	374	334	240
Németország	26	48	93
Olaszország	5	10	40
Franciaország	64	96	80
Nagybritannia	2	4	5
Dánia	9	10	24
Esz. Amerikai Egy. Áll.	3	3	5
Egyéb	2	7	5
Összesen:	485	512	492

A behozatal évi átlagos értéke közel 1.2 millió aranykoronát tett ki*** s bár ez összeg összehozatalunk értékének csak 1.1%-a volt, sorrendben a legfontosabb árucikkek között a tizedik helyet foglalta el.

HELYZET A VILÁGHÁBORU IDEJÉN

A legválságosabb időket élte át a szakma, amikor — szerencse a szerencsétlenségben —, kiütött a háború, ami egy csapásra megváltoztatta a helyzetet.

A nemzetközi forgalom erős eltolódása következtében beálló filmhiány megteremtette a magyarfilmgyártást. Ezekben az években élte a magyar kinematográfia fénykorát, melynek óriási nemzetgazdasági jelentőségét néhány számadatal közelebről szemlél-tetjük.

* A nyers (megvilágítatlan) film forgalma fenti kimutatásunkban nem szerepel.

** Származási országgént a vámhivatal azt az országot tünteti fel, ahonnan a filmek kópiája érkezik, tehát nem a film-negativek készítés helyét.

*** Kópia és licenzár.

Magyaországon a kinematográfia — mint említettük volt — szórakoztató eszközként kezdte meg karrierjét.

Az első tulajdonképeni filmszínház csak 1902-ben nyitották meg Budapesten. 1904-ben még csak 7 mozink volt de már 1905-től kezdve gombamódra szaporodtak, főleg a fővárosban. A háború harmadik évében Budapesten 86, a vidéken 614 mozgófényképszínházunk volt, melyek közül 43 részvénytársasági alapon működött.

A vidéki mozgófényképszínházak gazdasági értéke — igen körültekintő számítások alapján — 50 millió aranykoronát tett ki, a budapestieké 25 millió aranykoronát.

A fellendült filmgyártás szintén igen jelentékeny tőkét mozdított meg az új keletű iparág érdekében, úgy hogy a filmgyárak, valamint a külföldi filmvállalatok helyi képviselőinek gazdasági értéke 20 millió aranykoronát ért el, vagyis az új találmány térhódítása folytán keletkezett új gazdasági értékek összege közel 100 millió aranykoronát tett ki.

Mindenesetre igen tekintélyes összeg, mely — annak idején — Magyarország 41 milliárd aranykoronát kitevő nemzeti vagyonához viszonyítva is, komoly nemzetgazdasági faktort képviselt.

Bár a világháború egyre nagyobb anyagi áldozatokat követelt az országtól, a filmgyártás mégis óriási arányokban fejlődött. A magyar film-szakma szinte mértőföldes lépésekkel igyekezett pótolni az ez irányban mulasztottakat. Ám, mikor már csak rövid idő kérdése volt, hogy a monumentális mű befejezést nyerjen s bátran szembe nézhessen azzal a pillanattal, mikor a világháború megszűnésével az internacionális verseny békiyói ismét porba hullanak, anélkül hogy a megnyíló világforgalom zsilipjei általmára lehetnének, bekövetkezett Magyarország legszörnyűbb katasztrófája: Trianon!...

HELYZET A KATAKLIZMA UTÁN

A régi magyar terület kétharmad részébe idegenek helyezkedtek el, akik az elvitt területeket nem háborúban, hanem a háború befejezése után, nem hadseregtől, hanem fegyvertelen lakósgáttól vették el...

A 21 millió lakosú 325.000 négy-szögkilométeres virágzó országból, Európa kultúrájának ezer éves véd-bástyájából csonk lett: 92 négyszög-kilométerre zsugorodott, lakosainak száma 7 $\frac{1}{2}$ millióra apadt.

Egy ország kétharmad részének elvesztése önmagában véve is egy olyan kataklizma, melynek nyomán egy új élet fakadása csak a csodával lehet határos.

Romok alá került a szakma óriási anyagi áldozatba került, verejtékes munkájának gyümölcse: a magyar filmgyártás is, de közeljárt a teljes megsemmisüléshez az egész magyar kinematográfia is.

A magyar filmgyártás ugyan dolgozott még egy ideig — két gyönyörű felépítésű gyártelepünk még ma is megvan —, de a katasztrófálisan rossz gazdasági viszonyok, — pénzünk belső értékének állandó zuhanásával járó válság — lehetetlenné tették, hogy produktumaink felvegyék a világszíni versenyt. Néhány merész kísérlet után egész filmgyártásunk összeomlott s bár a legutolsó években az állam maga is támogatására sietett, különböző körülmények folytán ez még ma sem indulhatott fejlődésnek.

A filmkölcsönzés azért került válságba, mert mozijaink száma — az ország megcsonkítása folytán — több mint 60%-kal csökkent. (Lásd a mellékelt kartogramokat is.)

A mozik száma volt:

	1914- ben	Az ország megcsonkítása után
Budapesten	73	77
a vidéken	640	168
Összesen	713	245

A változott viszonyoknak megfelelően alakult filmkereskedelmünk is, de — sajnos — csak mennyiségileg.

Értékben, dacára a nagy mértékben csökkent importnak, többet fizetünk a behozott filmekért megcsonkításunk óta, mint Nagymagyarország idején.

Oka ennek az a körülmény, hogy a magyar filmlicenzárak óriási mértékben emelkedtek.

Filmbehozatalunk alakulása a legutolsó három év alatt:*

Származási ország**	1925- ben mennyiség	1926- ban	1927- ben mértékmázsákban
Ausztria	86	29	15
Németország	24	38	52
Franciaország	17	10	14
Egyéb	25	23	17
Összesen	152	100	92

Behozatalunk értéke kitett:

	Kópiaár aranykoronákban	Licenzár	Összesen
1925-ben	564.000	1,706.000	2,270.000
1926-ban	408.000	1,100.000	1,508.000
1927-ben***	380.000	1,000.000	1,380.000

Az értékbeli eltolódás a békeévek értékviszonyaihoz vonatkoztatva óriási. (Lásd a mellékelt kartogramokat is.)

Volt a behozatal:

	mennyisége 1000- méterben	értéke arany- korona	1 méter átlagos értéke aranykoronában
Nagymagyarországba 1912—1914-ben átlag	5900	1,200.000	0.20
Csonkamagyarországba 1925—1927-ben	1400	1,700.000	1.20

Vagyis az importált filmek értékelkedése a békeévek árjaihoz viszonyítva 500%-os, ezzel szemben a filmek kihasználási lehetősége több mint 40%-kal csökkent.¹

* A nyersfilm forgalmi adatai nélkül.

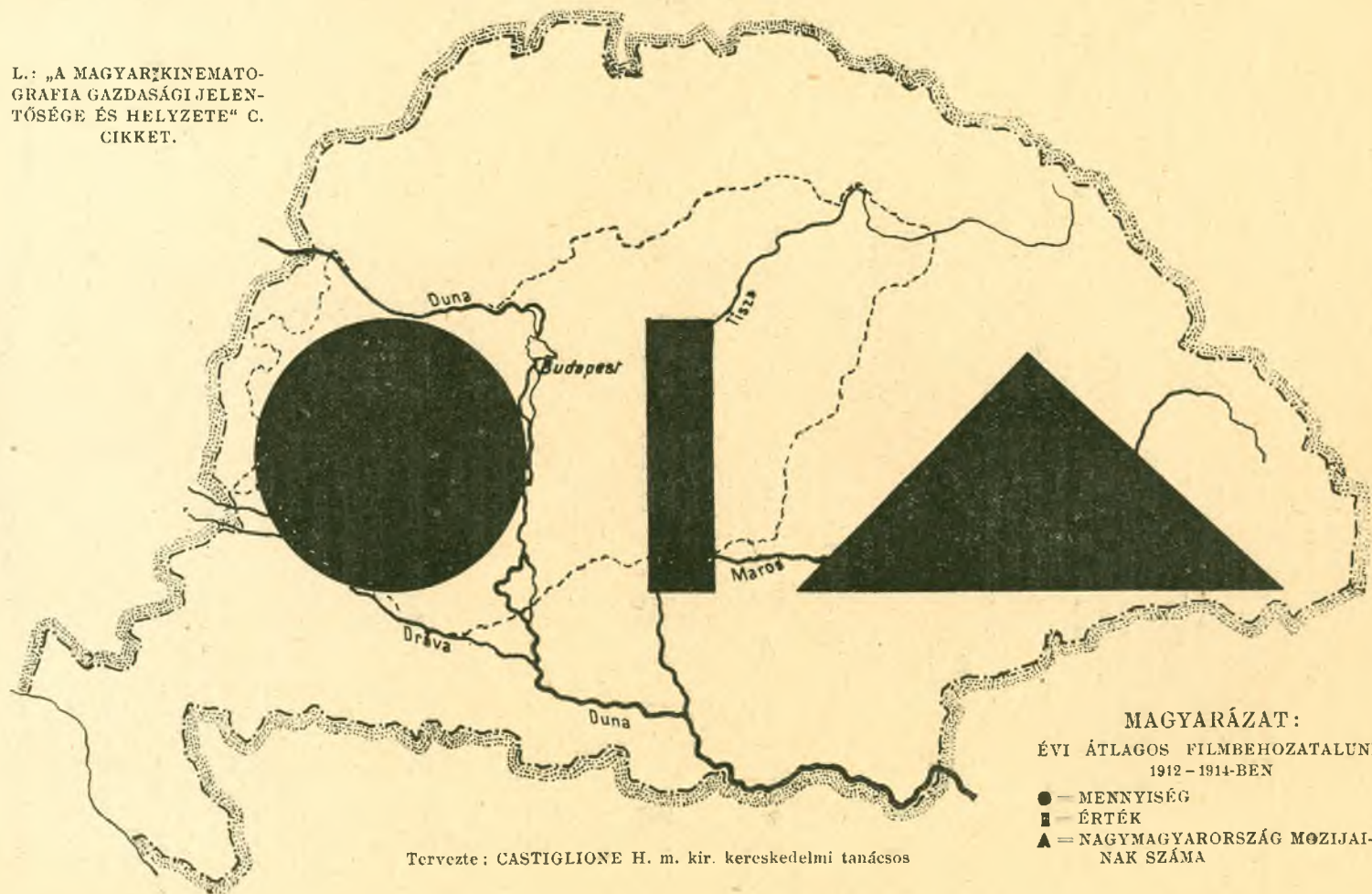
** Származási országként a vámhivatal azt az országot tünteti fel, ahonnan a filmek kópiája érkezik, tehát nem a film-negatívek készítési helyét.

*** Nem végleges adatok.

¹ Figyelembe véve a megmaradt mozik teherbíróképességét az elveszettekéhez viszonyítva, mely kedvezőbb arányu, mint a mozik számszerinti csökkenésének aránya.

NAGYMAGYARORSZÁG FILMBEHOZATALA ÉS MOZIJAINAK SZÁMA

L.: „A MAGYAR KINEMATOGRÁFIA GAZDASÁGI JELENTŐSÉGE ÉS HELYZETE“ C. CIKKET.

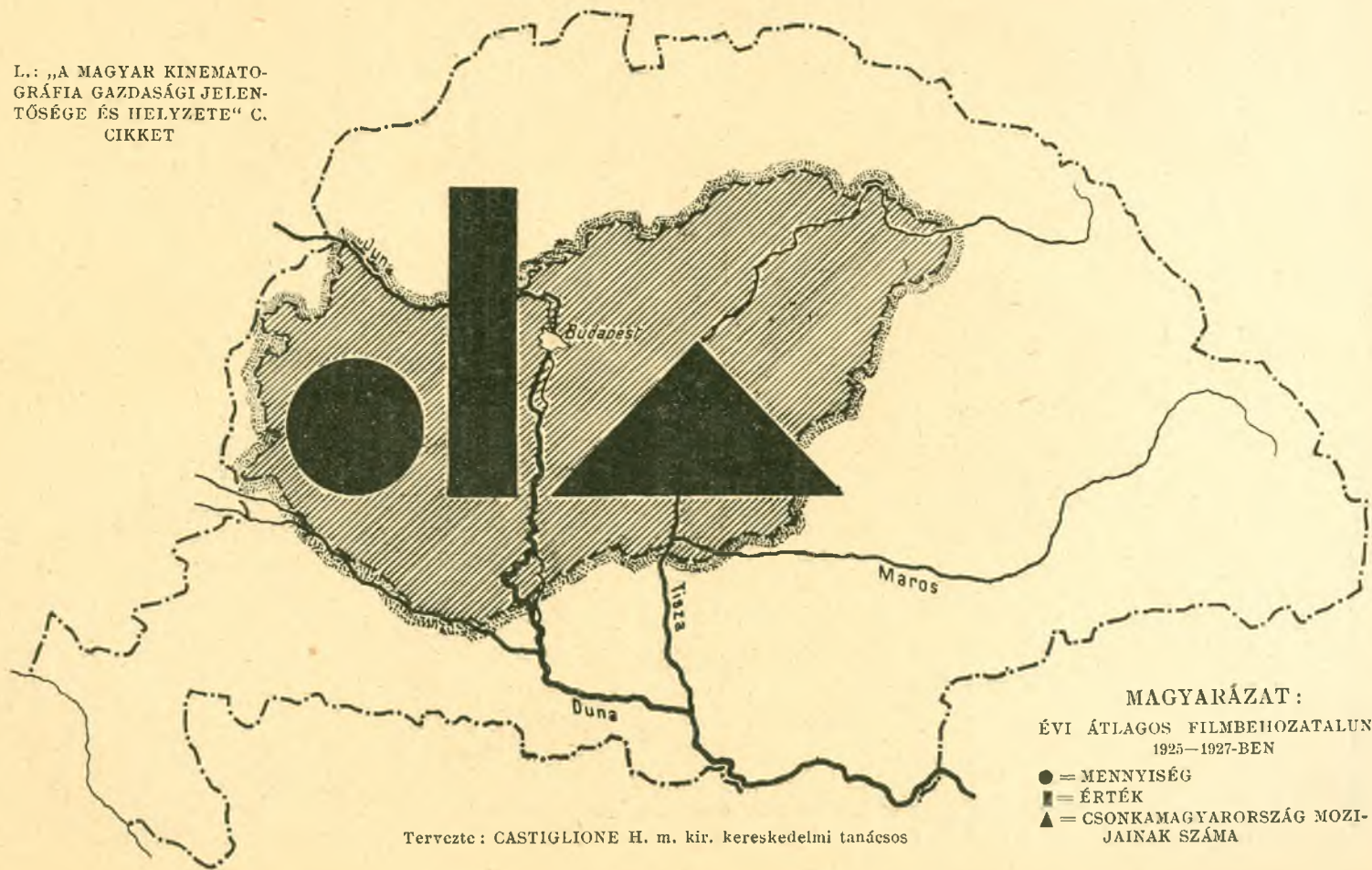

CSONKAMAGYARORSZÁG FILMBEHOZATALA ÉS MOZIJAINAK SZÁMA

L.: „A MAGYAR KINEMATOGRÁFIA GAZDASÁGI JELENTŐSÉGE ÉS HELYZETE“ C. CIKKET

7

Tervezte: CASTIGLIONE H. m. kir. kereskedelmi tanácsos

A licenzárak emelése és a felvevőképesség nagyarányú csökkenése természetszerűleg maga után vonta a filmkölcsondíjak horribilis emelkedését is. Ezek, valamint a nagy közterhek és a nagy üzemi rezi sodorták válságba a mozikat, elsősorban a budapesti vállalatokat.

A fővárosi mozik különleges helyzete hozta magával ezt az elsőséget mert a budapesti publikum talán a világ legnagyobb igényű közönsége. Eltekintve a nívót illető követelményektől, a fővárosban évek óta legalább két nagy filmből és híradókból áll a műsor: 2 óránál rövidebb előadást egyetlen budapesti mozi sem tart, de gyakori a 2¼—2½ órás program is, melynél a jelzett műsor még 1—2 burleszkel bővül.

Mint nagy teherterhelésről kell megemlékeznünk a zenei kíséretéről, mely a legkisebb moziban is 5—6 tagú s nemcsak a premiermozikban találunk 10—12 tagú zenekart.

A megváltozott gazdasági viszonyok az ő teherbíróképességüket tették elsősorban a legkeményebb próbára, melynek az volt a következménye, hogy a moziengedélyek állami revíziójának befejezése óta több mint 45% gazdát cserélt és hihetetlen gyorsan emésztődtek fel azok a tekintélyes összegeket kitevő tőkék is, melyekkel az új engedélyesek a szakmai vérkeringést felfrissítették.

A gazdasági krízis az 1925—26. szezonban kulminált s egyáltalán nem hozott enyhülést az új magyar pénzegységnek: a pengőnek forgalombahozatala sem legfeljebb abból a szempontból, hogy stabilizálta az árakat, miáltal a kalkulációknak nyújtott realisabb bázist, természetesen anélkül, hogy az inaktív üzletmenetet is feljavította volna.

A kölcsönzövállalatok száma is egyre csökkent: a békeévekben 46 cég közvetítette a filmkereskedelmet; az

1925—26. szezonban a számuk 29-re apadt.

Az 1926—27-i szezon sem hozott lényeges változást. Az áldatlan helyzet csak akkor kezdett némileg engedni feszültségéből, mikor a vidéki színházak száma minderősebb arányokban megnövekedett. Az általános gazdasági pangás okozta rettentő munkahiány oly üzleti vállalatok alapítását is maga után vonta, melyek a vállalkozónak legjobb esetben csak a pusztá megélhetést tudták biztosítani. Ily üzleti bázison nagyon sok vidéki mozi nyílt meg, 60%-ban vasár- és ünnepnapon üzemmel. A szakma felvevőképessége ezáltal mégis feljavult, mi a régi színházak némi tehermentesítését vonta maga után: a kölcsöndíjak valamelyest lemorzsolódtak.

A MAI HELYZET

A filmgyártás.

Csonkamagyarországnak nem volt szabad elpusztulnia és Antheusként fel is emelkedett a mélységből!...

Az ország gazdasági talpraállításának kérdése súlyos feladatokat rótt a mindenkori kormányokra, melyek a megpróbáltatások e nehéz óráiban az egész világ bámulatára méltón meg is állták helyüket. Minden eszközt, minden alkalmat megragadtak arra, hogy a gazdasági újjászületés még a nagy katasztrófát is hasznára fordítsa az országnak. A konszolidáció óriási programjának összeállításánál csak természetes, hogy nem maradhatott figyelmen kívül annak a nemzetgazdasági értéknek felhasználása sem, mely a filmgyártás meghonosításában rejlik.

Ily intenciók alapján született meg a Bethlen-kormányának a magyar filmgyártás fejlesztésére vonatkozó rendelete, mely a filmek cenzurálásával kapcsolatban a cenzuradíjakon felül filmipari pótdíjat és gyártási kötelezettséget megváltásutáni pótdíjat is áll-

lapít meg, mely összegek felett a magyar filmgyártás fejlesztésére alapított Filmipari Alap rendelkezik.

A magyar filmgyártást megteremtő és megszervező kormányrendelet sokkal újabb keletű, semhogy a magyar filmgyártásról már beszélni lehessen, de csak idő kérdése, hogy némi gyakorlati szempontból való reorganizálás után egy életerős, nagy koncepciójú nemzetközileg *versenyképes ipar fejlődjön ki.*

A filmvállalatok.

Helyzetük az előző évi állapotokhoz viszonyítva semmivel sem változott. Számuk állandóan csökkenésben van — 46-ból 21 lett —, a kis tőkével rendelkező vállalatok sorban elpusztultak: nem tudtak a helyzet nehézségeivel megbirkózni. A magas licenzzárakat nem lehet arányba hozni a színházak teherbíróképességével s ha ebből a szempontból nem következik be változás, kizárólag a külföldi gyárak fiókjai ragadják kezükbe a magyar piacot s a hazai vállalkozás teljesen megszűnik.

A filmszínházak.

A színházak helyzete a legkétségbeesettebb.

A kölcsöndíjak — a már jelzett okoknál fogva — szinte elviselhetetlenek. A budapesti és nagyobb vidéki

színházak ma bruttó bevételük 35—50%-át fizetik kölcsöndíjként, de e %-os díjak mellett egy bizonyos összeget garantálnak is. A közterhek legjelentősebb tétele a 10—25-os vízgalmi adó, sok helyt ezenfelül 5—10 %-os kultúradó, továbbá 2%-os forgalmi adó, kereseti, jövedelmi, vagy társulati adó és engedélydíjak.

Távol áll tőlünk annak gondolata is, hogy ismertetésünkbe politikai motívumokat szőjünk, de a felpanaszlott nagy közterhekkel kapcsolatban önkéntelenül felmerülhet az a kérdés, hogy ha ily elszomorító viszonyok között él a magyar moziszakma és a kormány — mint arról a későbbiekben lesz szó — nemzetgazdasági szempontból célszerűnek tartja a magyar filmgyártás megalapítását, amelynek legelső fejlődési feltétele a hazai mozgóképszínházak konszolidált helyzete, miért nem csökkenti a kormány a filmszínházak közterheit?...

Magyarország ezeréves történelmének most éli legsúlyosabb időszakát. Állami függetlenségét ugyan nem veszítette el, de azt oly súlyos feltételek mellett kapta meg, melyek el nem fogadása az ország sorvadását idézte volna elő.

A veszített háború következtében fizetendő jóvátétel természetbeni és 20 éven át évenként átlag fizetendő 10 millió arany korona készpénzszol-

Örökítse meg családját

PATHÉ „BABY“ amatőr-mozigéppel!

— Egy tekercs ára P 2.17 —

Magyarországi vezérképviselőt:

Danubius Mozgóképipari RT.

Pathé Baby osztálya

VIII., Üllői-ut 4. szám.

Telefon: József 461-98

gálatásokból áll, melynek természetes következménye az államháztartás egyensúlyának biztosítása érdekében a közterhek hatványozott növelése.

A jótételi kötelezettségek teljes liquidációjáig — úgy érezzük — hazafiatlanság volna a közterhek csökkentésének kérélmé.

Ily körülmények között nem lehet meglepő az az adatokkal bebizonyítható elszomorító tény, hogy

a magyarországi mozgóképszínházak 90%-a deficittel dolgozik,

a többi épp hogy vegetál. S hogy e válságos mozi-viszonyok mennyire átmentek a köztudatba, annak legekelatásabb bizonyítéka, hogy számtalan tőkenélküli moziengedélyes évek óta a zsebében hordja engedélyét: nem akad vállalkozó, aki financoirozná mozgószínházát, aminthogy nem akad vevő arra a számtalan mozira sem, mely ma úgy Budapesten, mint a vidéken eladó.

A magyar kinematográfia megmentésének egyetlen módja: a licenzárak mérséklése.

Azt hisszük, hogy a külföldi filmgyáraknak és képviselőiknek sem lehet érdeke, hogy a magyar piacot — mely világpiaci relációban még akkor is igen tekintélyes marad, ha a licenzárakat mérséklük — elveszítsék. Már pedig — amennyiben igényeiket nem mérséklük — csak két út áll nyitva a magyar szakma előtt:

1. vagy egy nagy pénzcsoportnak, esetleg egy amerikai filmvállalatnak engedik át a filmszínházakat,

2. vagy kartellbe tömörülnek a vezető filmszínházak.

Mindkét lehetőség következményeit

szakemberek előtt felesleges kifejtenünk. A szakma szanálásának existenciális fontossága a második megoldást a legkomolyabb formában vette fel ez év tavaszán. A budapesti premier-színházak foglalkoztak a kartell megalapításának kérdésével s ha akciójukat később el is ejtették, a mozgalom intőjel volt, egyrészt a magyar filmkölcsonzőknek, hogy külföldi vásárlásaiknál legyenek tekintettel a mozik teherbíró-képességére, mert bármily nehéz is a saját konkurenciális helyzetük végeredményben az ő javukat is automatikusan maga után vonja a mozgalom eredményes keresztülvitele. A mozik a leépítésben épp úgy, mint a helyáremelésben eljutottak a maximumig!

Másrészt figyelmeztetés volt a külföldi filmképviselőeknek, hogy a magyar szakma belső organizációja mellett, mely példaként állítható a nemzetközi szakma elé, a premier-színházak tervüket nemcsak könnyen keresztülvihették volna, hanem bármikor keresztül is vihetik!

A premier-színházak egy kézbe akarták letenni a műsorok beszerzését s hogy tervük minden körülmények között sikerre vezessen, a kartelltervezethez azok a színházak is csatlakoztak, melyek saját filmvállalattal bírnak. A nemzetközi verseny egészséges fejlődésének érdeke követeli meg, hogy a magyar szakma ne járjon külön utakon, mert példája könnyen követőkre találhat.

Viszont kétségtelen, hogy a magyar szakmát szanálni kell! Ennek pedig egyetlen módja: a magyar licenzárak mérséklése!

FENYŐ SÁNDOR,

Magyar Mozgóképzemengedélycsek
Orsz. Egyesületének alelnöke:

AZ ELSŐ MAGYAR FILMKIÁLLÍTÁS TANULSÁGAI

Ez is meg volt. Meg volt az első magyar Film- és Mozikiállítás. Ha nem az első lett volna, hanem a tizedik, akkor is volna tanulságai, akkor is beszélni, írni, kritizálni, tanulni kellene belőle, hogy a tizenegyediket már jobban tudjuk csinálni; ezerszerte indokoltabb tehát, hogy végignézzünk az elsőt, hátha ennek tanulságai alapján már a második is kifogástalan lesz. Mert, hogy lesz második és tizedik is, az egészen bizonyos.

Nézzük elsősorban — szükség van-e egy ily kiállításra, kinek és minek jó az. Engedjék hamar megállapítani, hogy igenis szükséges volt a kiállítás megrendezése, kellett, hogy meglegyen, kellett, hogy a mi szakmánk is részt vegyen abban a nemes versenyben, amely kiállítások, árumintavásárok rendezésében nyilvánul meg világszerte és melyben nincs iparág, mely részt ne venne. E kiállítások keretén belül meg van az egyes iparágak között és az egyes iparágak keretén belül az egyes cégek között az a nemes verseny, mely végeredményben gyártmányaik, áruik szebb, jobb és tökéletesebb formában való előállítására serkentik az iparág művelőit. Ezek az egymás közötti versengések szülik azokat a nagyszerű ideákat, melyek felhasználásával tudják gyártmányaikat a mai kultúrem-

ber magas és kényes ízlésének megfelelően előállítani. Ebbeli igyekezetük teszik őket ismertté és népszerűvé, mert a közönség mindig észreveszi, elismeri és honorálja azokat a törekvéseket, melyek az ő ízlését, kényelmét, vagy kultúrigényét szolgálják.

A filmszakma oly *népszerűségnek örvendett és örvend ma is*, amellyel egyetlen más iparág, vagy foglalkozási ág sem dicsekedhet. Azoknak azonban, akiknek kötelességük a szakma egészsége, hogyléte felett örködni, észre kellett venniök, hogy ez az évtizedes népszerűség, mintha kicsit veszített volna erejéből. Ezeket az állításaimat igazoló észrevételeimet, bizonyítékaimat előterjeszteni nem e cikk keretébe tartozandónak tartom, de talán szükségtelen is, mert ma már minden szakember tudja ezt, noha négy-öt évvel ezelőtt csak néhányan láttuk és jószoltuk meg előre e betegség erőteljes kifejlődését.

A kereskedők, gyárosok annyi sok szép, a népszerűséget szolgáló ideát, ötletet vettek át tőlünk és használtak fel a maguk javára, nem kell szégyelni magunkat, ha ez egyszer mi megyünk kölcsönkérni tőlük. Tagadhatatlan, hogy a kiállítások, árumintavásárok rendezése népszerű dolog, mert ha nem volna az, akkor nem rendeznének ezekből világszerte nemzetközi- és egyes városokban csak hazai vonatko-

Hébel nemzetközi szállitmányozó
és elvámolási vállalata

VI., Váci-ut 1. (Westend-palota) — Telefon: Aut. 159-47.

zásban, évente többet is. Ezek népszerűségét bizonyítja az is, hogy ma az egész világon a legalkalmasabb eszköznek tartják az idegenforgalom növelésére. Ami tehát alkalmas eszköz a népszerűsítés céljára a kereskedőknél, alkalmas kell, hogy legyen *a mi szakmánkra vonatkozóan* is. Ezért döntött helyesen a két egyesület, amikor a kiállítás megrendezése mellett foglalt állást.

A következmények is e felfogás helyességét bizonyítják. A közönséget — ugyanis — szemmeláthatóan nagyon érdekelte a mi kiállításunk, amely csakugyan kiállítás és *nem vásár* volt. Statisztikai térképeink, grafikonjaink, a betiltott plakátok, a betiltott filmek betiltásának indokolása, az első moziengedély, a külföldön élő magyar filmstárok, a Budapesten élő és működő filmrendezők, felíratírók és a budapesti összes elsőhetes mozik karmestereinek arcképcsarnoka, a solti halálmozinak, mint elrettentő példának bemutatása rajzban, a Chaplin-plakát pályázatra beérkezett 15 plakátterv, a Star-színházak igen szép és ötletes kiállításai: a kacsalábon mozgó kastély, a Royal Apolló és Décsi-mozi nézőtereinek művészies kivitelben elkészített kisebbített mása, a Corso-mozi ötletes, a kölcsönző cégek szebbnél-szebb elgondolású és kivitelű kiállításai, a Pedagógiai filmgyár, a Magyar Filmiroda és a Magyar-Holland gyönyörűen összeállított és kulturális jellegű kiállításai, a gépkereskedők nagy áldozattal járó és a legújabb, legmodernebb gépeket bemutató kiállításai, a nyomdatechnika haladását, tökéletesedését bizonyító legújabb produktumok, a Kádár-cég bemutatott reklám lehetőségei, a Pecsek-cég által kiállított eső, szél, vonat stb.-it utánzó hangszerek, mind olyan dolgok, amelyek a közönség figyelmét feltétlen lekötötték.

Igen nagy érdeklődést váltott ki a Faludi és Kovács cég kiállítása, amely a trükk-felvételek titkával ismertette meg a közönséget. A feliratokat készítő gépnek is állandóan nagy közönsége volt, valamint állandó nagy érdeklődés tárgyát képezte a *Filmkultúra* című folyóirat kiállítása is, mely a világlátni majdnem összes szaklapjainak bemutatásával egy kis izelítőt adott a közönségnek a hatalmas méretű szakirodalomról. Külön tanulmány tárgyát képezhette a vidéki színházak tervrajzainak, fényképeknek kiállítása. Harminchat vidéki mozgószínház vett részt a kiállításon és a beküldött fényképek és rajzok fényes bizonyítékai a vidéki moziélet magas kultúrájának és annak, hogy áldozatkész, avatott, hozzáértő kezek irányítják azt.

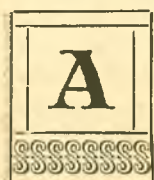
A közönség foglalkozott ezekkel a dolgokkal és miután minden, amit látott, érdekelte, bizonyos, hogy ez a kiállítás is elérte célját: *közelebb hozta a közönséget a szakmához.*

Nem zárhatom le cikkemet anélkül, hogy keserű megállapításokat ne tegyek. Nem szólok arról, hogy a rendezést *önzetlenül* vállaló néhány lelkes embernek a két egyesület egy fillérnyi anyagi támogatást sem nyújtott, nem szólok a közömbös emberekről, akiket senki és semmi nem érdekel, nem szólok azokról sem, akik lelki és eszmei szegénységüknél fogva mindenütt és mindenben csak a prompt elérhető és megfogható hasznon keresztül látják és nézik a dolgokat, de igenis szólok arról, hogy a kiállításon a szakma leg-erősebb és legvagyonosabb vállalatai nem vettek részt, pedig a kiállításán részt kellett volna venniük erkölcsi, hazafias és üzleti érdekből is. És ha e három okból csak egy állana is fenn, ez is elegendő ok volna, mert akkor ennek az egynek a kedvéért is — ott kellett volna lenni.

HEVESY IVÁN:

A FILMESZTETIKA NÉPSZERŰ KÉRDÉSEI

1. A HAPPY END

z esztetika tulajdonképpen nagyon magas tudomány. Egyik nagy fejezete a filozófiának, célja pedig az, hogy kikutassa: melyek a szépségnek és művészetnek hatóelemei, keletkezésük lélektani feltételei. A gyakorlati esztetika azonban csupán azoknak a konkrét szempontoknak összefoglalása, amelyek alapján valamely művészi alkotást megítélünk. Így tehát a filmesztetika sem egyéb, mint a filmkritika alapvető elveinek rendszere.

A filmesztetika népszerű problémáinak ismertetését egy olyan kérdésen kezdjük, amellyel látszólag befejezésül kellene foglalkoznunk. A filmdarab bevégzésének, a filmmese bezárásának fontos kérdése ez. Rövidesen ki fog azonban derülni, hogy nem ellentmondás a befejezéssel kezdeni. Mert a filmdarab végső megoldásának problémája rávilágít a filmmese művészi szerkezetére is, arra a nagyon fontos dologra is, amit a film kompozíciójának neveznek.

A moziközönség legnagyobb része nem szereti a tragikus befejezést. Valahogy úgy gondolkodik, hogy a „pénzéért” nem akarja rosszul érezni magát. Megkívánja, hogy a darab hőse vagy hősnője, akivel együttérzett kétezer és egynéhány méteren keresztül, a végén boldog legyen. Ezzel a nyugodt érzéssel akar hazamenni a moziból. Tudja ugyan jól, hogy ez az életben nincs így. Nem azok lesznek boldogok, akik megérdemelték és nem azok jutnak rossz sorsra, akik intrikusok vagy gonoszok voltak. De ha már az életben nem úgy van, legyen úgy a filmen — gondolja vagy inkább csak érzi a közönség. Vigasztalódn

akar, azt, hogy legalább a művészet hitesse el vele, hogy a sors igazságos, hogy a jószág jutalmat, a hitványság büntetést kap. A boldog befejezés követelése tehát tömeglélektani szempontból teljesen érthető. A tömeg a művésztől az élet korrigálását, szépítését, tehát végeredményben hazugságot és illúziókeltést kíván.

A filmrendezőknél és filmjeiknek tulnyomó többsége mindig honorálta is a filmközönségnek ezt az igényét. A boldog befejezés, a happy end, szinte elv és szabály lett a filmmeseírásban. Újabban azonban egyre többen kezdenek rájönni arra, hogy a boldog befejezés forszírozása egyike a mai szűz-sévsátság komoly okainak.

A minden áron való happy end még inkább sablonossá teszi a filmek meséit. A filmmese-írásnak szinte receptje alakult ki. A mese még nincs meg, de a végét már előre tudja a szerző: a szerelmesek elérik egymást és jön a puszi second plánban. Ehhez az örökös gombhoz azután a kabát is mindig egyformán csinálódik: 1. Össze kell hozni a szerelmeseket. 2. Ki kell fundálni valami akadályt intrikus, véletlen félreértés, vagyoni vagy osztálykülönbség alakjában. 3. Most már el kell hárítani az akadályt: az intrikust megtérésre bírni, megbüntetni vagy eltenni láb alól. Többnyire maga esik abba a verembe, amit a fő hősnék ásott. Elhárítani, eloszlatni a véletlen félreértést, áthidalni a vagyoni vagy osztálykülönbséget: meglágyítani „a zord apa” szívét vagy kideríteni, hogy a szegényebbik hősré nagy örökség vár. Vagy más hasonló. 4. Így azután ki van a 2000 méter, jöhet a megoldás, a „happy end”.

A film írójának nincs több lehetősége, mint hogy ezekben a részekben gyakran több vagy kevesebb eredetiséget.

Esetleg érdekes mellékalakkal, mel-
lékeselekménnyel tarkíthatja a tulaj-
donképpen mese egyformaságát vagy
nagyszabású technikával leplezheti a
mese ócskaságát és vérszegénységét.
Az így szerkesztett mese nem rejt
magában igazi drámai konfliktust és
ha mégis van benne valami feszítő
erő, annak hatása előre leromlik az-
által, hogy mindenki előre tudja a jó
elintézést. A szerelmesek között fel-
merült akadályokat ma már a mozi-
ban a gyerekek sem veszik komolyan.

Még egy nagy baja van a happy
end erőszakolásának, éppen művészi,
éppen esztetikai szempontból. Hogy
az író és rendező a mese sablonságán
felül a drámai küzdelem látszatát ad-
ják, kénytelenek a szereplők karakte-
rét az igazságnak meg nem felelően
eltúlozni. A főhősök és főhősnők csu-
pa szimpatikus tulajdonságokból ösz-
szetett angyalok, az intrikusok pedig
minden komizságot megtestesítő ör-
dögök. Ezáltal a filmdarab figurái is
sablonosak lesznek és legtöbbször nem
az élet valóságát, hanem hazugságát
jelentik. Megismétlődő egyhangu tí-
pusok, akiknek karakterében csak igen
ritkán nyilatkozik meg egyéni vonás.
Minden cselekedetüket előre kitalál-
hatjuk. És még egy, amiért a happy
end közrejátszott a mai szüzségválság-
ban: a tragikus végzések az életben
is sokfélék és változatosak, ellenben a
boldog vég, úgy ahogyan azt a film
hozhatja, majdnem mindig ugyanaz.

Hangsúlyoznunk kell még egyszer:
a happy end forszírozása által kelet-
kezett filmumeseválság, melyről éppen
Amerikában panaszkodnak legjobban,
nemcsak magasabb művészi, hanem
kereskedelmi szempontból is.

Mindebből azonban még nem kö-
vetkezik az, hogy a boldog véget el-
hagyva mindig tragikus befejezésre
kell a filmírónak törekedni. Nem azon
fordul meg a kérdés, hogy boldog-e
a befejezés vagy boldogtalan, hanem,
hogy az valóban befejezés, megoldás

legyen. Tömeglélektanilag sem az a
fontos, hogy a közönség mindig csó-
kot, eljegyzést és esküvőt lásson a
film végén, hanem az, hogy megére-
zze: nem történhetett másként, a film-
darabban felvetett sorsproblémák nem
oldódhattak meg máshogyan. A bol-
dogság helyett a megnyugvás is ele-
gendő vagy annak érzése, hogy a hős
sorsa meg volt pecsételve. Mert ha a
boldogtalan befejezésnél úgy érezzük,
hogy az csupán szerencsétlen véletlen
műve volt akkor természetesen fel-
zaklatott lélekkel, elégtelenség és bele-
nyugvás nélkül hagyjuk ott a szín-
házat.

Sokszor éppen a boldog befejezés
hagyja nyitva, befejezetlenül a dara-
bot és éppen a tragikus vég tudja csak
teljesen lezárni. Egy példa jól meg-
fogja ezt világítani. A Tüzek c. régi
Lubitsch film első változata tragikus
befejezésű volt: a nő belátta, hogy
bűnös multja tovább üldözni és akár-
mennyire meg is tisztult lélekben, a
társadalom nem bocsájtja meg neki
régi életét és lehetetlenné teszi boldog-
ságát. Levonja a konzekvenciát, leug-
rik az erkélyről és meghal. Érezzük
mi is, hogy nem volt kivezető út: ez
az egyetlen elfogadható megoldás,
akármilyen megrázó is az. Az új vál-
tozatban szerelmese visszatartja az
öngyilkosságtól, csók jön és happy
end. Miért? Tudjuk, hogy a tragikus
probléma nincsen megoldva és más-
nap minden baj előlről kezdődik. Ime
egy példa: a boldog befejezés nyitva
hagyja a mesét, nem fejezi be a drá-
mát, míg a tragikus vég szigorú lo-
gikával lezárta azt.

Boldog és boldogtalan nyitott vagy
zárt befejezés tehát egymást nem fedő
fogalmak. És a végső következtetés:
a filmdarab befejezése lehet boldog
vagy boldogtalan de mindenesetre zárt
befejezésnek kell lenni. A művészi ha-
tás egységének, a közönség megnyug-
tatásának egyformán elengedhetetlen
feltétele ez.

LAJTA ANDOR:

A FILM-INTERNACIONÁLE

Augusztus 22-én tizennégy európai állam kiküldöttei kimondták az *európai mozgóképfödöráció megalakítását*. Tizennégy állam igen fontos tényező Európa térképén és így társadalmi és filmpolitikai szempontból kétségtelenül fontos esemény a födöráció megalakulása. A mozgalom élén áll természetesen Németország és hozzája csatlakoznak a következő államok: Anglia, Franciaország, Finnország, Magyarország, Hollandia, Ausztria, Lengyelország, Svédország, Svájc és Csehország stb. Az *E. L. S.* (= Europäischer Lichtspielsyndikat) a *D. L. S.* (= a Deutscher Lichtspielsyndikat) mintájára alakult és azt lehetne mondani, hogy a *D.L.S.* lebegett az alapítók szeme előtt mintaképpen. Kétségtelenül jelentős filmpolitikai mozzanat és majd a *jövő* fogja megmutatni, mit is jelent ez a szövetség *gyakorlati* szempontból. Hiszen az első elgondolás lehet igen nemes és jóhiszemű, de rossz vezetés ferde irányba viheti a szövetséget, amely azután nem is tudja megvalósítani céljait. De föltételezzük, hogy a vezetés átgondolt, rutinizott lesz és lehetséges, hogy Európa filmpolitikai egén olyan események történhetnek, amelyek jótékony hatással lesznek az *egész* filmkultúrára egyrészt és az *egyes* nemzetek filmpolitikájára másrészt. A film a béke politikáját mozdítja elő és alkalmasint az európai filmszindikátus is a béke egyik jelentős támasza lesz. Mi magyarok minden bizonnyal örömmel üdvözlünk minden mozgalmat, amely a béke megszilárdítására alkalmas, és új háború kitörését megakadályozza, azonban Magyarországon jelenlegi szomorú helyzetében mi is csak azt tudjuk mon-

dani, amit a nagy politikában mondunk: a *megcsönkített ország életképtelen minden vonatkozásban*, filmélete is épp olyan gyöngö bázison nyugszik, mint egész gazdasági és társadalmi élete, mert az országot megfosztották legértékesebb testrészeitől, azért nekünk az európai filmszindikátus elsősorban politikai kérdés marad. Csonkamagyarországnak mindegy, van-e födöráció vagy nincsen, mert ennek a szegény országnak a *filmkultúráját nem a szindikátus dönti el* — mert jöhet ingyen filmekkel, kamatmentes kölcsönökkel vagy bármi mással is — mert mindaddig, míg az ezeréves Magyarország vissza nem kapja régi határait, *régi 700 filmszínházát*, a belső filmgyártás teljes „*Hinterlandjét*“, addig nekünk *gyakorlati* szempontból értéktelen mindenféle szindikátus.

Mégis üdvözljük az európai mozgófénykép-szövetség megalakulását, mert lépést jelent a béke felé, amely után mi is vágyódunk, mert közelebb hozza az egyes népeket, amelyek eddig nem ismerték egymást és reméljük, hogy a *közeledés egyuttal azt a felismerést is fogja eredményezni*, amely felismerés javára fog szolgálni Magyarországnak. Eredményezni fogja azt a felismerést, hogy az ezeréves Magyarországgal igazságtalanság történt a békediktátum alapján, amely nem hozott megnyugvást a magyar kinematografiának sem, éppúgy mint Magyarország más, szellemi, ipari és kereskedelmi foglalkozásának sem. Ha Magyarország igazsága érdekében a magyar film- és mozgófényképszakma *bármilyen csekély eredményt is tud elérni* a film-internacionálé révén, akkor örömmel üdvözölhetjük ezt az alakulást, amely végeredmény mégis csak a békés konszolidációt *lesz hivatalva előmozdítani*.

SZÉKELY SÁNDOR
okl. gépészmérnök:

A LEGUJABB BESZÉLŐ FILM

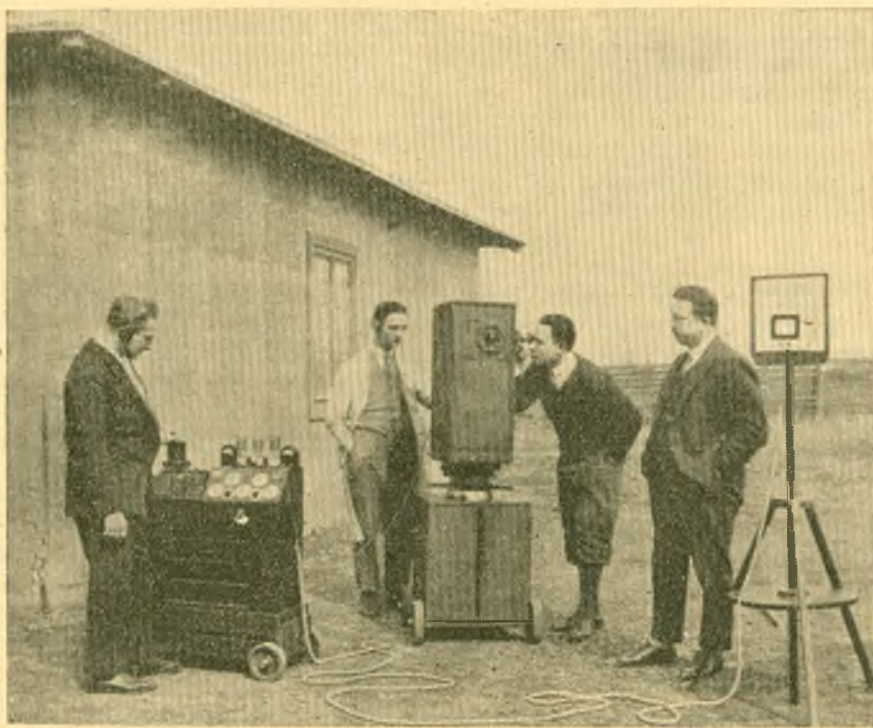
Múlt számunkban ismertettük a beszélőfilm elméletét és technikáját, valamint a beszélőfilm különböző típusait. A mellékelt 1. ábra egy beszélőfilm-felvevőkészüléket mutat felvétel közben, a 2. ábra pedig egy olyan leadókészüléket, amely a filmmel egyidejűleg a hangot is továbbítja a színpadon levő vetítövászon mögött felszerelt hangszórókba. Ez a leadókészülék a legújabban feltűnt *Heinrich I. Küchenmeister*-féle beszélőfilm leadására szolgál.

Heinrich I. Küchenmeister nevével legelőször az ez évi hágai nemzetközi filmkiállításon találkoztunk, amidőn a

bemutatott készülék, különösen a hangtisztaság és mellékzengéstől mentes reprodukálásával általános feltűnést kellett. Ugy értesülünk, hogy a D. L. S. (Deutsches Lichtspiel-Syndikat) jövő évi január 1-től az összes mozgófényképszínházaiukban beszélőfilm-hetet fog rendezni, amely beszélőfilm-héten a *Küchenmeister*-féle készüléket fogják alkalmazni.

Ennél a készüléknél is a hanghullámok a mikrofont érik és a mikrofonban elektromos árammá alakult hanghullámok egy kábelvezeték útján jutnak a hang- és képfelvevőgéphez. Így tehát a hang és a cselekmény felvétele egyidőben, szynkron történik.

A hang felvétele egy különlegesen

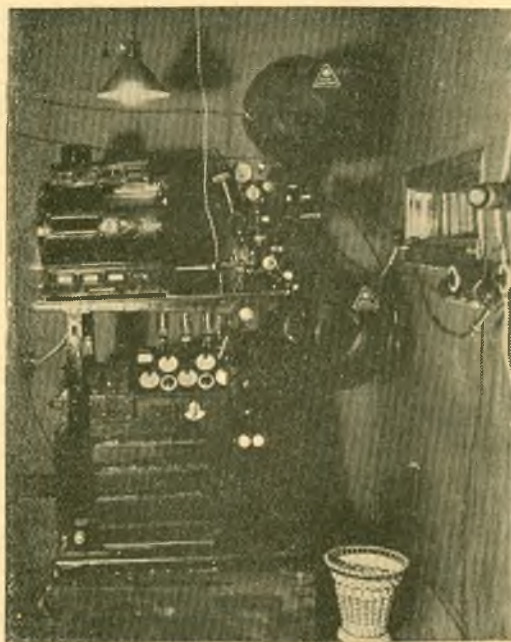
A beszélőfilm-felvevőkészülék

preparált külön filmszalagra történik. Fontos ez azért, mert előhívás szempontjából másképp kezelendő a cselekményt ábrázoló filmszalag negatívja, mint a hang felvételére szolgáló film. Hiszen ma a felvételeknél nagyon érzékeny negatív filmszalagot alkalmaznak, hogy minden színárnyalat jól érvényesüljön a felvételnél — míg a hang felvételére szolgáló film nem kell, hogy annyira érzékeny legyen, mivel a hangot átalakító fotocellában elegendő fény áll rendelkezésre.

Maga a másolás normális szélességű filmszalagra történik olyképen, hogy a cselekmény és a hang egy

filmszalagra jutnak. Ez a filmszalag bármely rendszerű vetítőgépen lejátszható. A hangvisszaadókészülék pedig magára a gépállványra szerelhető és a filmszalag csak ezen a hangvisszaadókészüléken át — amely lényegileg egy szelén cella — jut az alsó tűzvédődobba.

Ez a szelén cella szintén Küchenmeister találmánya és szakemberek kijelentése szerint tökéletes hangreprodukción ad. A készülék kiegészítő része egy hálózati kapcsoló, melynél egyszerű kontaktussal az egész hangvisszaadó szerkezet működésbe hozható.

Leadógép, amely a filmmel egyidejűleg a hangot is továbbítja

KURCZ ÉS LAJTA

PHOTOCINKOGRAFIAI MŰINTÉZET

BUDAPEST, VIII., VIG-U. 3.
TELEFON: JÓZSEF 353-18.

MAGYAR MOZGÓFÉNYKÉPKEZELŐK ORSZ. SZÖVETSÉGE

MIÉNK KÁVÉHÁZ
Telefon: J. 311-38.

Munkaközvetítő: BOGNER GYULA,
a munkaközvetítés **d i j f a l a n.**

A FILM NAGYJAI

== RÉGIEK, ÚJAK ==

Irja: PÁNCZÉL LAJOS

CHARLES FARRELL

kezdetben vala a Psilander, akinek testén talán legszebben feszült — nem a frakk — a szakett, szemén hódítón villogott a monokli, sohasem játszott olyan szerepet, amelyben szegényes ruhába kellett volna öltöznie, gyönyörű volt és ellenállhatatlan, a nagy Waldemár, a mozivásznon első, igazi férfistarja, akit perolinillatos kis külvárosi mozikban még most is sokat emlegetnek.

Azután jött a Valentino! Hirtelen, szinte egyik napról a másikra tűnt fel a mozivásznon ez az olasz fiú, egykori parkettáncos és hosszú esztendőket meddő próbálkozásai után neki sikerült feljutni a népszerűség arra a fokára, amelyre előtte egyedül Psilandert emelte a film világotatófó ereje.

Különös véletlen — és érdekes, hogy erről Valentino halálakor sem esett szó — hogy az isteni Rudy épp úgy, mint az isteni Waldemár a férfikor delén és a sikerek zenitjén halt meg. Mindketten alig jutottak túl a harmincesztendőn, a csillaguk magasan ragyogott, az egész világ moziközönsege rajongva fogta körül a nevüket s az élet ilyen irigyelt pontján pusztultak el ezrek és ezrek, vagy talán milliók és milliók nagy szomorúságára.

Psilander halála után évekig kellett várni, míg felbukkant egy Valentino és Valentino halála után még mindig nyitott kérdés, ki lesz az a színész, aki

fogalomszerűen ki tud emelkedni a filmaktorok színes és mégis szürke tömegéből? Amikor Valentino meghalt, az ötletes reklám az új Valentino jelzővel bocsátott utjára néhány fiatal színészt, akik jöttek és elhaltak, mint a kérész és ezen a megállapításon az sem változtat, hogy talán még ma is jól fizetett és szívósan reklámirozott starjai egy-egy gyárnak.

Am a sok új színész közül, akiket az utóbbi évek filmjei vetettek felszínre, kiemelkedik egy név: Charles Farrell. Nem biztos, de lehet, hogy az a szerencséje, ahogyan jött. Nem zengtek előtte a reklám harsonái, nem ígérték be, mint új Valentint, nem emelték nagygyá, mielőtt láttuk volna és így a nagy ígéretekkel szemben nem érthette csalódás a közönséget. Charles Farrell jött egyszerűen és csendesen egy igénytelennek tetsző filmben, amely éppen ezzel az igénytelenségével, egyszerűségével messze kiemelkedett a filmek tengerében, büszkén és szilárdan, mint egy szirt, amelyet hasztalan nyaldosnak a hullámok.

Nem volt rajta frakk, nem a hódító szerelmes fegyvereivel vonult fel. Charles Farrellt egy párisi csatornatisztító piszkos, nyűtt gunyájában, ormótlan csizmáiban láttuk meg először. Gondoljuk csak meg egy csatornatisztító-amoso, akinek minden vágya az, hogy felkerüljön az utcára, a napfényre s a bűzös kloákát az előmenetelt boldog avanceolást jelentő — utcaseprőséggel cserélje fel. Hát ebben, ilyen szerepben indult el Charles Far-

rell és bizonyos, hogy kényes amerikai kollégái között nem egy akadt volna, aki huzódozik vagy határozottan tiltakozik a szerep eljátszása ellen. De hát Charles *Farrell* annyira *igaz színész*, hogy nem hódítani akart, hanem a szerep mélyebb részét látta meg, azokat az értékeket és hatásokat, amelyeket egy jó színész ki tud hozni.

A hetedik menyország utcaseprője szép start volt és Charles *Farrell* nevével megjegyezték az emberek. Nézzük meg, mik azok a kvalitások, amelyek nem engedték meg, hogy mint sok új star felett, fölényesen és érdektelenül keresztülnézzen a mozibarát. Micsoda Charles *Farrell* művészetének rugója?

Hamar rátalál az ember.

Az egyszerűség és az őszinteség!

A kettő voltaképpen rokon s ha jelentkezik is külön-külön, mégis inkább úgy lehet elképzelni, mint egymást kiegészítő motivumokat. Charles *Farrell* művészi egyéniségében így is jelentkeznek. *A hetedik menyország* utcaseprője, *Az óceán hősei* fiatal szerelmese, *A sejk halála* Fazilja és *Az utca angyala* festője mind ezeken a motivumokon nőnek nagy alakításokká. A négy film közül, ami ennek a fiatal művésznek eddigi pályafutását jelzi, talán *A hetedik menyország* a legjelentősebb. Az egyszerű utcaseprő alakja voltaképpen bonyolult s végigvonul rajta az érzések egész skálája. Nyers és morózus férfi, mint mind a többiek, akik lenn a kloákákban ismerték meg a munkát. *A sötétség valahogy lelkükre ütötte bélyegét.* És amikor először szembe kerül egy nővel, nem enged fel a nyersesége, érzéketlen, csaknem durva. A film cselekményébe szőtt tavaszi napsugár azonban lassan felolvasztja azt a jégkérget, ami a férfi szíve körül fonódott s ebben a metamorfózisban egyszerre a legnagyobb művészi teljesítmények régiójába lendül fel Charles *Farrell* alakítása. A

padlásszoba romantikájában mennyi báj és mennyi közvetlenség van! *És mennyi egyszerűség és mennyi őszinteség!*

Farrell jeleneteinek minden métere esemény, pedig amíg a padlásszoba idillikus élete folyik, még ki sem bontakozott a maga teljességében művészi egyénisége. A drámai erő később robban ki a játékából, azután, hogy a háború viharába sodródik és megrokanva, a szeme világától megfosztva tér vissza ahhoz, akit szeret. Csupa mélység, megrázó erő, de itt is az őszinteség és az egyszerűség ütik rá a karátjelzést alakítására.

Az utca angyala festője voltaképpen rokonfigurá *A hetedik menyország* utcaseprőjével s egész bizonyos, hogy az első film nagy sikere adta az inspirációt a második filmre. Am *Farrell* művészi ereje új szinekkel ruházta fel ennek a rokonfigurának az alakját. A szerelem legtisztább, legigazabb himnusza csendül fel Charles *Farrell* alakításán keresztül. Őszinte, igaz, mély, teli van hittel, gyöngédséggel, rajongással.

Nem érdektelen *A sejk halála* Fazilja sem s főként abból a szempontból érdemel különösebb figyelmet, miként állja meg a fiatal színész a helyét olyan szerepben, amely dekoratív hatásokon épül fel s amelyben nagy alakítások emlékeivel kell megbirkózni. Mert ne felejtjük el, *Valentino* például *A sejk-ben* nőtt naggyá s ez az alakítása annyira emlékezetes volt, hogy esztendőkkel később megcsinálták a folytatását. *A sejk fiát* is.

Farrell előbbi szerepeinek merő kontrasztja Fazil. Nem szegény utcaseprő és nem kóbor festő, hanem hatalmas úr. Nem kopott gúnya a ruházata, hanem Európában az utolsó divat, otthonában a csillogó köntös. Nem a játékkal kell kiharcolni a hódítást, hanem ez már ex offo adódik a szerep karakteréből. *Farrell* győ-

nyörű emberpéldány, az ifjú sejk tarka köntösében, acélos fia a sivatagnak.

A szerep megrajzolása érdekes és tartalmas színészi munka. Nem nehezedett teljesítményére a maharadzsák és sejkék eddigi alakítóinak árnyéka, haladt azon az egyéni úton, amelyen elindult. Csodálatos nagy szerelem viharzik benne végig, a szerelem minden szépségével, minden bájával és

tragédiájával. Az ő sejkjében testesült meg először és igazán a tragédia, amelynek be kell következnie, ha a sivatag fia szembeszáll népe törvényeivel és szerelmi duellumra indul egy európai asszonnyal.

Fazilnak meg kell halnia.

És Charles Farrell Fazilját nem is tudtuk volna elképzelni sohasem a happy end lágy blendejében.

POGÁNY FRIGYES DR. ÁLLAMTITKÁR, AZ OMME. UJ ELNÖKE

Az Országos Magyar Mozgóképipari Egyesület augusztus 25-én tartott közgyűlésén a Geiger Richárd kormányfőtanácsos lemondásával megüresedett elnöki széket dr. Pogány Frigyes államtitkárral, a mindszeinti kerület orsz. képviselőjével töltötte be. Ebből az alkalomból közöljük többek között az új elnök *székfoglalójának* azt a részét, amely általános érdeket szolgál. Pogány államtitkár beszédének ez a része így hangzik:

Tisztelt Közgyűlés! A háromévtizedes multra visszatekintő mozgóképe rövid idő alatt világhatalommá nőtt, amely a nyolcadik nagy hatalomnál, a sajtónál is szélesebb néprétegek szellemi, erkölcsi, sőt gazdasági ismereteit és felfogását irányítja, befolyásolja. Csak természetes, hogy az ilyen nagy hatalmu tényezőnek szinte minden életnyilvánulása „ügy”-gyé lett, *közügyé* vált s államhatalmi szabályozásnak vetetett alá, hagyján! Senki sem tagadja ennek jogosságát, ha helyes keretek között és célszerű mérték szerint történik s nem eredményezi azt, hogy a film Kronos istenként felfalja saját szülötzeit. A közérdek és a jogos magánérdek között meg kell lennie itt is a helyes kiegyenlí-

tődésnek s azt fogjuk keresni mi, az egyesület elnökségének tagjai.

A magyar társadalmi és gazdasági életben a kis filmkockák óriási hadseregének — elismerjük — a nemzeti érdekeket kell szolgálnia. Viszont, ha ezt a filmkockák jól szolgálják, akkor jogos és méltányos, hogy a köznek ilyen értékes szolgálatokat tevő filmérdekeltségnek is lehetővé tétessék, hogy számításukat megtalálják s a közérdekek mellett a magánérdekeket is munkálhassák.

Ha Önök, i. t. Uraim, e felülről sem kifogásolható axiomámat helyeslik és meg fognak ajándékozni bizalmukkal és támogatásukkal, akkor remélem, munkánk *nem lesz eredménytelen*. Ez pedig „sine qua non” feltétele annak, hogy az elnöki állást ne csak elfoglaljam, de meg is tartsam. Csak addig leszek ugyanis hajlandó elnökükként fungálni, amíg reményem lesz arra, hogy az egyesületnek hasznára lehetek, de rögtön félreállok, amikor arról fogok meggyőződni, hogy az egyesületnek többé nincs haszna működésemből.

Megismételve köszönetemet előlegezett bizalmukért s megköszönve megjelenésüket, — egyéb tárgy hiányában — a közgyűlést *bezárom*.

AZ OKTATÓFILM

HAMZA DEZSŐ;
(Páris)

AZ OKTATÓFILMEK NEMZETKÖZI SZERVEI

Filmkultúra hasábjain, a Hágában megtartott második nemzetközi oktatófilm kongresszusról megjelent cikkek már beszámoltak a kongresszusnak a filmoktatás nemzetközi szerveit érintő határozatairól.

Azonban, egyrészt a kérdés sokkal bonyolultabb volt, semhogy az azt tisztázni óhajtó határozatok, már meghozatalukkor, gyakorlati keresztülvitelük előtt, teljesen rendezni tudták volna; másrészt a kérdés tisztázása csak, mintegy a kongresszus nagy horderejű programjának letárgyalása előtt rendezendő, hatásköri probléma volt adva, s így kisebb *aktualis* érdekességet nyújtva, nem is tarthatott arra számot, hogy a kongresszus munkájáról írott beszámolók, bővebben térjenek ki rá.

Most, hogy a kongresszus lezajlott, és végleges határozatai alapján új és talán nem is végleges, de mindenesetre *rendezett szituáció* áll fenn, sok tekintetben hasznos lehet annak az ismertetése.

M. Lebrun, aki a Szellemi Együttműködés Nemzetközi Intézetének keretén belül felállított és így közvetlen a Népszövetség hatáskörébe rendelt „Service d'études cinématographiques” vezetője, volt szíves részletes dokumentációval kellően megvilágítani a helyzetet.

A kongresszus határozatai és a népszövetségi approbáció folytán a nemzetközi szervezetek 2 kategóriáját különböztetjük meg.

Az első csoportot a népszövetségi *hivatalos szervek*, a másodikat pedig azok a *szervezetek* alkotják, amelyekkel való együttműködésre a hivatalos szervek autorizálva vannak. Jelenleg mindkét csoport egy már ténylegesen működő és egy-egy tervezett, helyesebben szervezés alatti intézményből áll.

Az első csoporthoz tartozik:

a) A „Service d'Etudes Cinématographiques de l'Institut International de Cooperation Intellectuelle. (A Szellemi Együttműködés Nemzetközi Intézetete).

b) Az „Institut International du Cinéma Educatif de Rome (Római Intézet).

Az első a Szellemi Együttműködés Nemzetközi Intézetének Filmosztálya a Népszövetség közvetlen tanácsadó- és szakértő szerve és mint ilyen az oktatófilmek nemzetközi vonatkozásánál mintegy a cerebrális teendőket végzi, amelyeknek megvalósítására és gyakorlati keresztülvitelére szolgál majd a Római Intézet.

A második csoport:

a) *Comission International du Cinématographe d'Enseignement et d'Education Sociale* és

b) a Bâle-i (bázeli) Kamara. Ennek

a működése szintén két részre oszlik: szellemi (a) és gyakorlati (b) teendők szerint; nemzetközi tekintetben pedig az adja meg jelentőségüket, hogy mint már említettük, ezek azok az intézetek, amelyekkel együttműködésre vannak autorizálva a népszövetségi hivatalos szervek, ami sok esetben azt jelenti, hogy *az általuk megteremtett vagy elfogadott* — kisebb-nagyobb nemzetközi relációjú — gyakorlatot fogadja el alapul az I. I. C. I.-nek, Service d'études cinématographiques-ja, amelyet azután a Népszövetség a Római Intézetten keresztül, általános nemzetközi érvényüvé emelhet.

Mindezekből adódik a fentebbi szervezetek ismeretének fontossága.

Filmoktatásunk megerősödését és fejlődését természetesen ezirányú nemzeti munkáktól fogja nyerni, de abban erős támogatásunkra lehetnek, a gyakorlatukban most kialakulni kezdő nemzetközi viszonylatok is.

Ezeknek mikénti kialakulására ketős irányban gyakorolhatunk hatást.

1. Külföldi kapcsolatok kiépítése főleg kezdeményezően (csere, vám stb. stb.); ilyenmű ügyleteknek lebonyolítása, még akkor is, ha azok pil-

lanatnyilag nem jelentenek sem gazdasági, sem komolynak látszó kulturális előnyt.

2. Az internacionális szervekkel való kapcsolatok és együttműködések kiépítése és azoknak mennél bensőbbé tétele.

Ez vonatkozik főleg a Comission International du Cinematographe d'Enseignement et d'Education Sociale-ra, amely szervezettel föl kellene vennie a kapcsolatot az összes magyar oktatófilm intézményeknek és egyéb olyan szervezeteknek és testületeknek is, amelyeknek szociális és kulturális munkásságuk ezt megengedi.

A Bizottsággal való együttműködésre alapot nyújt szervezeti szabályzatának IV. pontja: „A Bizottság arra törekszik, hogy szoros együttműködést valósítson meg... stb. egyesületekkel, éppen úgy, mint azokkal a különböző nemzetközi vagy nemzeti hivatalos vagy magán szervezetekkel, amelyek *érdeklődéssel viseltetnek a film hasznosságának fejlődése iránt.*”

Mennél hatásosabban veszünk részt ebben a nemzetközi munkában, annál inkább szolgáljuk és erősítjük *nemzeti filmoktatásunk jövőjét* is.

HÜBNER JÓZSEF

népművelési titkár (Szeged):

A MOZGÓKÉPSZINHÁZ ÉS A SZÜLŐK

Kétségtelen, hogy az emberiség fejlődése közben — az ősembertől a repülőgépes emberig — kialakult erkölcsi értékek közül a *családi élet* az, amely az emberiség erkölcsi alapokon nyugvó további fejlődését meghatározottabban biztosítja.

A családi élet keretében úgy a család, mint az egyén, valamint az egyetemes közösség (a nemzet) érdekeit is érvényre kell juttatni. Itt lép előtérbe egyik legfontosabb szülői kötelesség:

a nevelés. A nevelés a szülők részéről kötelesség, annak tudatával, hogy *jó neveléssel kiegyensúlyozott, boldog és munkáséletet alapozhat meg gyermekének, míg a rossz nevelés legtöbbször az erkölcsi süllyedés, az elhibázott és százszor elátkozott élet kialakítója lehet.*

A nevelés kötelességének tekintélyes részét ma leveszi a szülők válláról az iskola, *azonban nem teljesen*, mert az iskola munkássága mellett a *szülők számára is maradnak kötelező feladatok* és csak a *kettő* harmonikus össze-

működése biztosítja igazán az ifjúságra gyakorolt nevelő hatások eredményes érvényre jutását.

Az iskola a nevelés különböző ágazatai (erkölesi-, értelmi-, testi nevelés) közül természetesen az értelmi nevelést kénytelen legjobban felkarolni, hogy a jövő nemzedék birtokába juttasson azoknak az ismereteknek, amelyek az életküzdelemben győzelmét biztosíthatják. A kitűzött cél elérésére a modern pedagógia ma már oly eszközöket is igénybe vesz, amelyek a régi iskolában ismeretlenek voltak. Így került a technika fejlődése során az iskola szolgálatába a *vetítógép*, a *film*.

A filmben rejlő nevelő és oktató értékek kijaknázására rendelte el a vallás- és közoktatásügyi miniszter az *iskolai kötelező film-előadásokat*. — Ezeknek ma még vannak hibái, zökkenői, amelyekkel azonban most nem foglalkozunk, lévén ez nem a mi, hanem a hivatalos körök feladata.

Ellenben foglalkozunk — a szülők szempontjából — a mozgóképszínházak rendes előadásaival és azokkal a nevelő hatásokkal, melyek ezekben az előadásokban is rejlenek és amelyekről gyermekének lelke fejlődésével tördő szülőknek is tájékozottnak kell lennie.

Általában *kétféle filmet* különböztetünk meg: tudományos és szórakoztató filmet.

A mai élet bonyolultsága mellett már régen nem elégedhetünk meg azokkal az ismeretekkel, amelyeket a helyi viszonyok követelnek és nyújtanak, hiszen egész gazdasági berendezkedésünk olyan, hogy távolabbi vidékekkel, országokkal, sőt világrészekkel összefüggésben levő ismeretekre is szükségünk van, mert *az élet követeli azokat*. Ezek az ismeretek a *multban is előnyösek voltak*, azonban régente is nagyon kevés szülő volt olyan anyagi helyzetben, hogy gyermekét

hazai vagy külföldi utazásokra vihette volna.

Az ilyen utazásoknak rendkívüli hasznuk volt, mert az utazás közben szerzett ismeretek nem üres szó, hanem *átélés útján* jutottak a lélek birtokába. *Élmények* szükségesek ahhoz, hogy lelkünkben nemes érzelmek, akarat elhatározások keletkezzenek. *Az utazások mindig élmények, átélések, tehát maradandó hatást gyakorolnak a lélekre*. Az utazás, a *világlátás* nevelő hatása tehát kétségtelen, azonban a mai kereseti és szociális viszonyok mellett a szülők többsége az utazások rendezéséhez szükséges anyagiakkal nem rendelkezik.

S íme szociális nyomorunkban a film siet segítségünkre!

Ma már minden szülőnek módjában áll, hogy gyermekét, költséges utaztatás nélkül, a film útján csodálatos erővel és részletességgel megrögződő élményekhez juttassa. *Nem szükséges más, mint hogy a szülő mindenkor kísérelje figyelemmel a mozgóképszínházak műsorát s amikor tudományos (kultúr-) film van műsoron, adjon alkalmat gyermekének, hogy azt megtekinthesse*. Természetesen leghelyesebb, ha a szülő is elmegy gyermekével az előadásra, hogy annak során, a gyermek lelkében önkéntelenül és szükségszerűen feltóduló kérdésekre a kellő felvilágosítást, *ott helyben*, megadhassa s ezzel gyermeke élményét elmélyítse.

A magyar kultúra és a szülők nevelési eljárása szempontjából megbecsülhetetlen jelentőségű és értékű a *Magyar Mozgóképüzemengedélyesek Országos Egyesülete* elnökségének a magyar mozgóképszínházakhoz intézett ama felhívása, hogy műsorukba *tudományos (kultúr-) filmeket is illesszenek be*, mert így tényleg módjában lesz minden szülőnek, hogy a költséges utazások pótlására, kevés költséggel, filmek útján, juttassa élményekhez

gyermekét, melyek egyben lelki életét fejlesztik, fogalomkörét, tudását is bővítik.

A magyar moziknak ezt az előző-kénységét és áldozatkészségét a szülőknek meg kell ragadniok — ha törődnek gyermekük jövőjével.

A filmek második csoportjában, a szórakoztatófilmek között is nagyon sok olyan filmet találunk, amelyek a pusztán szórakozás, mulattatás mellett még a kedély ápolására, erkölcsi és esztétikai érzelmek ébresztésére is kiválóan alkalmasak. Ezek is nagymértékben segíthetik elő a szülő nevelési eljárásának eredményességét.

Természetesen vannak olyan filmek is, melyek megtekintése nem ajánlható az ifjúság számára. Ezeket a cenzura a 16 éven aluliak számára nem is engedélyezi. Kétségtelen, vannak még olyan filmek is, amelyeknek cselekménye, vagy talán csak egyes jelenetei nem alkalmasak az ifjú lélek formálására. Az ilyen filmek előfordulásának magyarázata az, hogy a külföldi filmgyárak a filmben elsősorban üzletet látnak, amelynek a — rendszeren külföldi — tömegnézítéshez kell alkalmazkodnia. *Itt is kivüláglik annak rendkívüli jelentősége, hogy a magyar filmgyártást fel kellene már támasztani, végre tenni kellene már ezen a téren valamit.*

A kifogásolható filmekről *gondos* szülő természetesen távol tartja gyermekét.

Ezeknek a filmeknek a kikapcsolása után azonban még mindig sok olyan film van, amelyeknek tartalma, cselekménye kiválóan alkalmas a hazafiasság, a szülők iránti tisztelet és szeretet, a kötelességérzés, a munkaszeretet, egymás megbecsülése stb. stb. érzésének fejlesztésére, ily irányú élmények keletkeztetésére, átéltetésére s amelyek a helyes erkölcsi szemléletet is nyújtanak.

Gondos, gyermeke jövőjével törődő szülő ezeket a filmeket is figyelemmel kíséri és alkalmat ad gyermekének azok megtekintésére.

A fentiek után le kell szögeznünk, hogy a mozgósínház a szülők irányítása alapján nevelési tényező lehet, amely olyan nevelő hatásokat sugároz, melyeket különben csak a kiváltáságos anyagi helyzetben levők tudnak felhasználni. Miután ezeknek a nevelőhatásoknak az érvényrejuttatása a mozgóképszínházakban, súlyos anyagi megterhelést a szülőknek nem jelentenek, azok igénybevétele a szegényebb társadalmi osztálynak is módjában áll.

Mi e kérdés fontosságára a figyelmet felhívtuk, az előnyök kihasználása a szülőktől függ. S ha a szülők a fentiek szerint törődnek, súlyt helyeznek gyermekük nevelésére, akkor a szülők által figyelemmel kísért filmelőadások sohasem lesznek rossz hatásúak, amilyenek azt egyes *túlzók, rémlátók rosszindulatulag* feltüntetni igyekeznek.

BUDAPEST SZENT MARGIT-SZIGET.

Százötven holdas festői szépségű park,
évszázados fák, gyönyörű virágok.

SZANATORIUM — SZENT MARGIT GYÓGYFÜRDŐ —

NAGYSZÁLLODA — SPORTOK

Uszás, evezés, vítorlázás, motorcsónak, — galamblovás, — lovas-sportok, polo, tennisz. — Versenvek, bajnoki mérkőzések, regatták.

SZÓRAKOZÁSOK Magas színvonalú hangversenyek, tánc.

AUTÓJÁRATOK A KOHÁRY-UCCÁBÓL.

Uj Ufa-kulturfilmek. Dr. Ulrich Schulz, akinek „Dobrudzsza“-felvételeiről a *FILMKULTURA* 4-ik számában beszámoltunk, befejezte kutatásait és visszaérkezett Berlinbe. Schulz dr. máris 12 drb egyfelvonásos állatfilm-felvételeit kezdte meg, ezek közül 6 rövidesen be is fejeződik. A 6 film között a nagyváros állatairól szól az egyik film, egy másik film idomított állatok mutatványait fogja a néző elé tárni, a többi film is érdekesebbnél-érdekesebb szüzsét elevenít meg az állatvilágból.

Vasúti mozgószínház az indiai vasúton. Az indiai North Western Linie nevű vasút-társaság ez év elején külön vasúti kocsit rendezett be mozgófényképek előadására. Ezt a kocsit az egyes hosszújratú vonatokhoz kapcsolták és bejárták vele úgyszólván egész Indiát. Az első turné 3 és fél hónapig tartott és 5000 angol mérföldet jártak be ezzel a „mozgó“ filmszínházzal. Ez alatt az idő alatt kb. 500.000 ember nézte végig az előadásokat, amelyeket a mozgó vonathoz csatolt mozgóképhelyiségben tartottak. Vetítésre kerültek elsősorban népszerű ismeretterjesztő filmek az egészségügy, a mezőgazdaság és az ipar köréből, azonkívül szórakoztató és más ismeretterjesztő filmet mutattak be.

Eszterházy Mihály gróf Afrika-filmje. Igen érdekes tagokból álló kutatótársaság indul legközelebb Bécsből a legőstébb Középfrikába, nevezetesen Uganda még ismeretlen vidékeire, hogy ott tudományos filmfelvételeket készítsen. Az expedíció a Viktória-tó egész környékét, amelyet még nem vettek filmre, be fogja járni és ezekről a felvételekről nagyarányú kombinált filmet fognak készíteni: 1 tudományos filmet és 1 játékfilmet, amelynek „Fekete és fehér elefántcsont“ lesz a címe. Az expedíciós társaság élén a Bécsben élő gróf Eszterházy Mihály áll, akinek két társa van ebben a vállalkozásában. Az egyik gróf Stadion Ryszczewski és Wilhelm Rothaupt, az ismert osztrák Afrika-kutató.

Vámmentesen engedik be a tudományos-filmeket Angliába. Nemrégiben az Észak-amerikai Egyesült Államokból egy tudományos filmet hoztak Angliába, azonban az angol vámhatóságok a filmet visszatartották és súlyosan meg akarták vámolni. Ez az ügy kellemetlen visszatetszést keltett angol tudományos körökben, ahol most mozgalom indult meg abban a tekintetben, hogy az angol kormány változtassa meg a vámtörvényt a tisztán tudományos filmek javára. Ez a vám-

változás rövidesen meg is történik, most egy ilyen vonatkozású törvényjavaslatot, amelynek keretébe bele lehet illeszteni ezt a kérdést, az alsóház már is tárgyal. A módosítás szerint a jövőben olyan filmnegatívok és kópiák, amelyek a Royal Society véleménye szerint *tisztán tudományos és oktató célokra szolgálnak*, Nagybritánia területére vámmentesen engedhetők be. Ha azonban kiderül, hogy a filmet nem ilyen célokra, hanem nyereszesedési vágyból üzleti célokra használnak fel, úgy utólag 50 font büntetést vetnek ki a filmimportőrre. Az indoklás szerint Anglia azért óhajtja a tudományos film vámmentességét törvényesen biztosítani, mert ezzel a tudományos világ, nevezetesen az *orvosi tudomány* érdekeit akarja szolgálni. Kétségtelen, hogy az angol példa követőkre fog találni és a tudományos filmek vámmentes cseréje remélhetőleg meg is fog indulni.

Filmforgalmunk 1928 január—június havában. 967. Megvilágítatlan filmek: a) megvilágítatlan mozgófénykép filmek

	I. Behozatal	II. Kivitel
<i>Érték 1000 P</i> — — — —	265	3
<i>Mennyiség q</i> — — — —	98	2
Németország — — — —	77	—
Nagy-Britannia — — — —	18	—
Lengyelország — — — —	—	2
Egyéb országok — — — —	3	—

b) másfélék, gelatinképek is

<i>Érték 1000 P</i> — — — —	182	—
<i>Mennyiség q</i> — — — —	140	—
Németország — — — —	62	—
Amerikai Egy.-Áll. — — — —	63	—
Egyéb országok — — — —	15	—

968. Megvilágított mozgófényképfilmek: a) negatív filmek

<i>Érték 1000 P</i> — — — —	—	—
<i>Mennyiség q</i> — — — —	—	—

b) pozitív filmek

<i>Érték 1000 P</i> — — — —	270	42
<i>Mennyiség q</i> — — — —	47	10
Ausztria — — — —	5	3
Sz. H. Sz. állam — — — —	—	2
Németország — — — —	31	3
Franciaország — — — —	7	1
Bulgária — — — —	—	1
Egyéb országok — — — —	4	—

Jegyzet a 968. t.-sz.-hoz: *Elhasznált filmek és filmhulladék nyersfilmgyártásra.*

<i>Érték 1000 P</i> — — — —	—	69
<i>Mennyiség q</i> — — — —	—	105
Ausztria — — — —	—	46
Németország — — — —	—	59

FILMTECHNIKA

Rovatvezető: SZÉKELY SÁNDOR, okl. gépészmérnök

A PANCHROMATIKUS NEGATIV

A „PANKINE“

Minden újítás, amely nagy átalakítást von maga után, forradalmi jelentőségű. Mint a vetítógépiparban az optikai kiegyenlítésen alapuló, folytonos mozgású, máltakereszt nélküli vetítógép, mint a filmgyártásban a beszélőfilm, amely magával hozza a műtermek akusztikai szempontból való átépítését, úgy a panchromatikus anyag használata a műtermek világítási berendezésében fog forradalmi változást előidézni.

A panchromatikus anyag, mely vörös színárnyalatokra is érzékeny és így színdús jelenetek felvételére is alkalmas, nem tűri meg a mai műtermi világító berendezéseket, mert az izzólámpa spektruma nem alkalmas panchromatikus emulsióhoz. A panchromatikus anyagnál a színárnyalatok jobban érvényesülnek, tehát erős arcfestés nem szükséges, jól érvényesülnek a színes díszletek színváltozásai is, az anyag teljes érzékenységének kihasználására tehát más műtermi világítást igényel, mint eddig.

Higanylámpák, ívlámpák alkalmazlanak és ha már alkalmazzuk őket, akkor különleges fémtartalmú szenekeket kell használni, amelyeket egyenesen a panchromatikus felvételek céljaira gyártanak. Maga a napfény sem

alkalmazható csak úgy egyszerűen. Napfénynél közepéperős sárga szűrő alkalmazandó, de ez is attól függ, hogy milyen a háttér; kék égnél például sűrűbb, míg párás égboltozatnál világosabb szűrő szükséges.

Műtermi világításra mint legideálisabb fény, a Nitra izzólámpát szokták használni, amely minden szűrő nélkül alkalmas, azonban a gyakorlat szerint az *Efa* lámpák igen jól felelnek meg a követelményeknek. Mivel a fény és árnyék kontrasztja panchromatikus anyagnál sokkal jobban észlelhető, mint rendes fénynél, csakis lágy bevilágítás használható. Ilyen lámpák az 500 wattos, 1500 wattos Nitraphot lámpák. Ha összehasonlításokat akarunk tenni az egyes lámpatypusok között, úgy a higanylámpák helyett egy olyan lapos reflektor alkalmazható, amelynél 12 db 500 wattos Nitraphot szolgáltatja a világosságot. Egyes higanycsövek helyett 3 vagy 5 Nitraphot-körtés lámpa alkalmazható, míg első úgynevezett lábvilágításra egy 3 Nitraphot-lámpából álló sorozat elegendő. Felső világításra hullámos lemezből készült reflektorok vannak alkalmazásban, amelyekben 1500 wattos izzólámpák fénye egy szórólemezen keresztül világítja meg azt a műtermi részletet, amely épen bevilágítandó. Tizenkét m² műtermi részlet bevilágítására 6 db ilyen 1500-as reflektor elegendő.

Az izzólámpavilágítás előnyei kézenfekvők: nyugodt, vibrálásmentes egyenletes fényt szolgáltat, a lámpák ellenőrzése felesleges, nincs szelenés, nincs utánaállítás, a bevilágítása egész rendkívüli és a színárnyalatok tökéletesen jutnak érvényre. Emellett az izzólámpa fogyasztása is olcsóbb, mint az ívlámpáé volt. A szereplők szempontjából is nagy előnye, hogy elkerülhető a gyakori szemgyulladás, amelynek a legtöbb filmszereplő állandóan ki van téve.

Egy nagy hátránya mindenesetre van ennek a világítási rendszernek, a rendkívüli hőmérséklet, ez azonban kellő számú ventilátor alkalmazásával csökkenthető.

Természetesen a pankine anyag használata megváltoztatta a mai izzólámpákat. A lámpagyárak tehát arra igyekeznek, hogy az új felvevőtechnika követelményeinek megfelelő világítási szerkezeteket gyártsanak. A műtermeket tehát majdnem kizárólag mindenütt az előbb említett gázzal töltött félwattos lámpákkal világítják be. Amerikában most olyan impregnált ívlámpaszemeket gyártanak, amelyeknek alkalmazásával a régi ívlámpák is használhatókká válnak pankinefilm felvételekhez is.

A pankine emulsió bevonulásával használatonkívül helyezett higanylámpák, neon-gázzal töltött csövekkel való kombináció esetén már olyan fényt adnak, amelynek spektruma a panchromatikus anyagra is megfelel és így erre az anyagra is alkalmazható.

Egész bizonyos, hogy a panchromatikus anyagra eszközölt ideális felvételek és a vörös fényre való érzékenysége óriási elterjedtséget fog biztosítani ennek az anyagnak és előbb-utóbb minden műteremben erre az új felvevőtechnikára fognak áttérni. Nálunk Magyarországon most szerelik fel az első ilyen pankine anyag használatára alkalmas műtermet, a *Paedagógiai filmgyár telepén*.

A PANCHROMATIKUS NEGATIV HASZNÁLATA

A közönséges brómezüst emulzió főleg a kéksugarakra érzékeny. Miután azonban a fehér napfény a spektrum különböző színeiből áll, a közönséges fényképeszeti emulzió ezek közül a színek közül főleg a kékre reagál a legérzékenyebben. A közönséges emulzió a kék színű tárgyakat annyira természetellenesen, fehér színben adja vissza, mintha ezek a tárgyak fehérszínűek volnának. Az emberi szemnek a sárga és sárgás-zöld színek lényegesen sötétebbnek tűnnek föl, mint a kékszín. Hogy ezt a természetellenességet eltüntessék, előállították az úgynevezett „*ortochromatikus*“ emulziót, amely sárga és sárgás-zöld tónusok iránt is érzékeny. Tájképekre, repülőfelvételekre ez az ortochromatikus emulzió rendkívül alkalmas és kielégítő. A játékfilmek készítésénél azonban eddig hiányzott olyan emulzió, olyan színérzékeny anyag, amely a vörös tónusok iránt érzékeny, jóllehet a vörös színek visszaadása a filmen mindenkor fontos körülmény. Azt az emulziót, amely a *vörös színre is érzékeny*, tehát úgy szólván valamennyi fénysugárra érzékeny, *panchromatikus emulzió*nak hívják. Az *Agfa-Pankine* a spektrum valamennyi színfajtajára érzékeny és kiválóan alkalmas annak a visszaadására.

E cikkünk keretében két képet közlünk. Az egyik az extrarapid negatívra, a másik a pankine filmre történt felvett ábrázolja. A képek mögötti fal a szívárvány minden színét öleli föl és pedig balról jobbra a következő sorrendben: kék, zöld, sárga, orange és vörös. Elég egy pillantás a két ábrára és akkor rögtön láthatjuk, hogy a két negatív fajta közül melyik érzékeny a színekre.

A Pankine-film tehát főleg a színes

fölvételekre alkalmas, olyan fölvételekre, amelyeknél nemcsak a fény, hanem a színérzékenység is fontos. De alkalmas a Pankine az olyan fölvételeknél is, ahol a vörös sugarak játszanak domináló szerepet, mint pl. az ipari fölvételeknél (gőzhengerknél, kemencék lángjainál stb.) továbbá tüzeknél vagy pedig orvosi műtéteknél (vér, stb.) De különösen alkalmas a Pankine portrait-fölvételekre. A bőr, a szem és a haj színe ugyanis teljes élethűségben kerül a filmre. A Pankine valamennyi színre tehát a vöröstől a violettig *tulérzékeny*. Ez az érzékenység azonban nem minden színnel szemben *egyenlő*. Ezért fölmerül annak a szükségessége, hogy a kék sugarak erejét némileg tompítsuk. Ezt a tompítást sárga szűrők beállításával érjük el, amelyek elzárják a kék sugarak fényét és nem engedik az emulzióhoz. Aszerint, hogy milyen fényerősségű lámpáknál dolgozunk, tudjuk ezeknek a sárga szűrőknek az erejét kiválasztani. Különböző szempontok játszanak közre a tekintetben, hogy *milyen* sárga szűrőket vegyünk igénybe.

A *napfény*nél — amely a legerősebb kék sugarakban — erős szűrőket alkalmazunk, Agfa 2-es és 3-as szűrőt.

1. ábra
Agfa-Pankine-fölvétel félvattos fénynél

2. ábra
Agfa-Extra-Rapid-fölvétel iv-lámpa és higany-lámpafénynél

*Ivlámpafény*nél a 2-es szűrőt használhatjuk. A *félvattos lámpáknál*, amelyek kevés kékes, inkább sárga és vörös sugarakat adnak, alig használjuk a szűrőt, sőt azt teljesen nélkülözhetjük is, mert a félvattos lámpáknál a Pankine negatív abszolút színérzékeny képeket ad vissza. A *higanylámpáknál* a Pankine semmivel sem értékesebb az Extra rapid negatívnél, mert a higganyvilágítás rendkívül *szegény* sárga és vörös sugarakban, ezzel szemben *tulságosan sok kék sugarat* ad. Ezért a higganylámpák *lassankint* el is tűnnek a műtermekből.

Színes jelenetek, félvattos lámpák és Pankine negatív az ideális kombináció ma a műtermek világában.

Nehogy főleg eleinte zavarok és félreértések merüljenek föl a Pankine negatív használata tekintetében azért ajánlatos mielőbb próbakidolgozást végezni. A Hübl-féle könyvben *színtáblák* egész tömege van, amelyek alkalmasak ezeknek a próbáknak az elvégzésére és elemzésére.

Vörös szűrők és fényerős objektívek alkalmazásánál a Pankine, erős *napfényvilágítás* mellett, *rendkívül alkalmas éjjeli fölvételek készítésére* is.

A FILM TÖRTÉNETE SZÁMOKBAN.

1909-ben alakul Ihringshausenban Cassel mellett a Hahn—Goerz vetítógép-gyár.

*

1909-ben szerkeszti Alexander Ernemann az „Imperator“-vetítógépet.

*

1909-ben kezdi meg dr. Lee de Forest a beszélőfilmnek, telefonmegoldású kísérleteit.

*

1912-ben mutatja be Mechau mérnök Wetzlarban a „Kaiserkino“-ban az első, optikai kiegyenlítésen alapuló folytonos mozgású vetítógépet.

*

1913 szept. 3-án mutatják be a nyilvánosságnak a „Gaumont-beszélő film“-et.

*

1914-ben kezdi Mihály Dénes a fényelektromos kísérleteit.

*

1916 június 7-én mutatja be Mihály Dénes a „Projektophon“-t, az első 8 méter hosszú beszélő filmszalagot, melyre a magyar szabadalmi hivatal 1917-ben szabadalmat ad.

*

1923 tavaszán kezdi meg Berglund Svédországban beszélőfilm kísérleteit.

*

1923 október havában mutatják be Massolle, Engl és Vogt az első „Triergon“ beszélő filmet.

*

1923-ban Poulsen és Petersen Dániában kísérleteznek beszélőfilmmel.

*

1925-ben Heinrich J. Küchenmeister „Ultraphton“ rendszerével

tökéletesíti a beszélőfilm akusztikai részét.

*

1925-ben dr. Herbert T. Kalmus egy felvevőgépet készít, amelynél az objektíven keresztül behatoló fénysugarak egy prizmával két részre bontatnak és két képet vetítenek a filmszalagra, egy orange és kékeszöld szűrőn keresztül. Így készíti a „Technicolor“-filmet.

*

1927-ben mutatja be dr. Lee de Forest a „Phonofilm“-et. A felvevőgépre fotoelektrikus cellát szerelt, mely a hanghullámok rezgéseit fényrezgésekké alakítja át és így viszi filmre. A film levetítésére a rendes vetítógép felső karjára egy másik fotoelektromos cellát szerelt, amelynél a fény ingadozásai elektromos rezgésekké alakulnak át. Ezt az áramot vezetik hangszórókba.

*

1928-ban Mihály Dénes magyar mérnök Berlinben bemutatja a „távolbalató készülék“-et, amely alapja lesz a mozgófénykép távolba való vetítéseinek.

*

Ezzel tulajdonképpen ideiglenesen be is fejeztem a mozgófényképezés rövid adatszerű történeti ismertetését. A tulajdonképeni mozgókép tehát 33 éves multra tekinthet vissza. 33 év alatt az első filmszalagtól a színes és beszélő filmig, a mozgásnak képsorozata útján történt érzékeltetésétől a képtávíratózásig, a „Laterna magica“-tól a távolbalató készülékig jutottunk el. Hogy mit hoz a jövő, előre tudni nem lehet! A képtávíratózás és távolbalátás azonban olyan széles perspektívát jelent, amelynek határa ma még beláthatatlan.

Székely Sándor.

FILMIRODALOM SZAKSAJTÓ

W. Pudowkin: Filmregie und Filmmanuskript, Berlin, 1928. Verlag der Licht-Bild-Bühne. Ára kötve 5 M.

A *Bücher der Praxis* sorozatnak ez az ötödik könyve, amellyel a L. B. B. valóban nagy szolgálatokat tett annak, aki meg akarja tanulni elméletileg is a filmrendezést, az azzal járó rengeteg munkát, a scenáriumot akarja megismerni és azt, hogy hogyan kell a scenáriumot a gyakorlati életben használni. A könyv igen egyszerű beosztású és ezért nagyon okosan és áttekinthetően vezeti be egyrészt a laikust, de magát a szakmabelit is a filmgyártás titkaiba és útbaigazítást ad számukra a műtermi élet sok-sok labirintusában. Nehogy félreértsük! *Pudowkin* nem árul „titkokat”, amelyek esetleg diszkreditálnák a filmet, a benne élőket vagy azt a misztikumot, amellyel a külvilág felől a film világa felé fordulnak. Nem, *Pudowkin* könyve *oktatókönyv*, rendkívül tanulságos, hasznos útmutatója azoknak, akik be akarnak tekinteni a filmvilág művészi és technikai világába. Rendkívül hasznos kézi könyv pl. *filmszínésziskolák részére*, mert tökéletes irányt mutat a műtermi élet minden rejtelve felé. A könyv végén mutatóványt közöl néhány ismert film scenáriumából, amivel példát akar mutatni, hogyan kell a scenáriumot helyesen feldolgozni.

Guido Seeber: Der Trickfilm in seinem grundsätzlichen Möglichkeiten, Berlin, Verlag Lichtbild-Bühne. Ára 5 M.

A legszebb technikai szakkönyvek egyike, amelyek eddig megjelentek. Zsebkönyv nagy-

ságú, de benne van minden, ami technikai vonatkozásban újat tud mondani. Rendkívül *komoly* könyv, amely azonban a mulatságos és mókás filmvilágból meríti tárgyát. A könyv megismerteti az olvasóval a *trükkfilm lényegét, történetét* és a trükk minden válfaját. Külön fejezetet szentel a szerző a rajzfilmnek, nevezetesen a szilhuet-filmnek, a filmkarikatúrának és minden egyes fejezete valóban annyira érdekes és lebilincselő, hogy az olvasó alig tudja a könyvet — mintha valami szórakoztató regényt olvasna — letenni. Nagy érdeklődésre tarthat számot a könyvnek az a része, amely az operatőr trükkfilm-eszközeit, gépét, annak szerkezetét stb., ismerteti.

Krügener-Weiss: *Leichtes Photographieren*. 19. Auflage. Verlag Union Deutsche Verlagsgesellschaft, Zweigniederlassung, Berlin. Ára 1 M.

A fényképeszeti szakirodalomban Németországban az Union Verlagsgesellschaft vezet, amely évről-évre a díszesebbnél-díszesebb szakkönyvek egész tömegét adja ki. Van is a könyveknek keletük, hírük és amit a szerzők ezekben a szakkönyvekben mondanak, azok mérvadók is. Ilyen kedves és praktikus kis könyv a vállalatnak az a zsebkönyve, amely a *könnyű fényképezésről értekezik*. Hiszen a filmvilágban dolgozunk fotografáló géppel, részint mint hivatásos fotografusok, részint mint *amatőrök*. Utóbiak részére nélkülözhetetlen ez a kis könyv, szóval és géppel bemutatja a helyes és könnyű fotografálás művészetét.

PROSPEKTUSOK.

Deutsche Universal. Berlin: A Carl Laemmel vezetése alatt álló német *Universal* remek és díszes albummal lepte meg a német filmpiacot. Ezer színben ragyog ez az album, amely 60 oldalon keresztül az *Universal*-produkciónak színe-javát tárja a szemlélő elé. Bert

L. Seidenstein, az *Universal* európai sajtófőnöke, újságírói érzékkel és páratlan hozzáértéssel állította össze ezt a díszes albumot, amely a *Wolfsohn* testvérek (*Lichtbild-Bühne*) nyomdájának technikai felkészültségét és ízlését dicséri.

OLVASSUNK SZAKKÖNYVEKET!

A „Filmkultura“ elismerve annak szükségességét, hogy a szakmában dolgozók megismerjék **elméletileg** saját szakmájukat, magyar és külföldi szakkönyvek közvetítését vállalta el. A külföld gazdag szakirodalmára áll rendelkezésére, de egyelőre a következő magyar- és németnyelvű műveket szerezhetik be olvasóink a „Filmkultura“ kiadóhivatala útján, a pénz előzetes beküldése mellett. Megjegyezni kívánjuk, hogy ezek az árak **eredeti árak**, amelyekhez csak a portót és a forgalmi adót számítjuk hozzá. (A márka átszámítási kulcsa: 1:37).

1. Általános szakkönyvek, életrajzok és szórakoztató művek:

RICHARD OTT:	
Wie führe ich mein Kino	M 2.50
Die Organisation im Film- und Theaterbetrieb	M 3. —
Reichs-Kino-Adressbuch 1928	M 30. —
mit Monopolkarten	M 50. —
Jahrbuch der Film-Industrie 1927, 1928	M 20. —
L. B. B. Kalender. 1928	M 2. —
Der kleine Aufnahmeleiter, 1928	M 3. —
PÁNCZEL LAJOS: Az én mozim	
E. M. MUNGENAST:	
Asta Nielsen, ihr Leben, ihre Kunst, ihre Bedeutung, kötve	M 3.80
félvászonkötésben	M 4.80
egész vászonkötésben	M 4.50
FRED. HILDENBRANDT:	
Die Tänzerin Valeska Gert. kötve	M 4.50
félvászonkötésben	M 5.80
egész vászonkötésben	M 6.50
WOLFGANG PFLEIDERER: Lichtbild und Filmführer 1928	
GUIDO BAGIER: Der kommende Film	M 20. —
Dr. RUDOLF HARMS: Kulturbedeutung und Kulturgefahren des Filmes	M 1.80
RASCHAUER és TUCHTIG:	
Der Film als Lehrmittel	P 3. —
Praktischer Wegweiser für Filmregisseure, Architekten und Requisiteure	M 2. —
Rudolf Kurtz: Expressionismus und Film	M 16. —
Dr. K. Mühsam u. E. Jacobson: Lexikon des Films: Wie ich zum Film kam.	M 4. —
Max Otten: Der Weg zum Film	M 2.50
— Asta Nielsen, Biographie	M 1. —
— Henry Porten, Biographie	M 1. —
— Kino-Novellen	M 1. —
Colin Ross: Mit dem Kurbelkasten um die Welt	M 1. —
Béla Balázs: Der sichtbare Mensch	M 3.50
— kötve	M 4.80
Ernst Lubitsch u. E. A. Dupont: Hollywood, das Filmparadies	M 1. —

Lajta Andor: Filmművészeti Évkönyv	P 3.20
— Prüf-Vorschriften für Lichtspielvorführer	M 2.50

2. Filmtechnika:

Dr. MENDEL u. P. FELIX: Der praktische Vorführer	M 5. —
GUIDO SEEBER:	
Der praktische Kameramann	M 5. —
Der Trickfilm	M 5. —
Dr. WALTER FRIEDEL: Elektr. Fernsehen und Bildübertragung, Fernkinematographie	M 5. —
F. P. LIESEGANG und G. SEEBER:	
Handbuch der praktischen Kinematographie	M —
BAND I: Die Geschichte des Films	
— II.: Die Herstellung des Films	M —
— 1. Teil: Rohfilmfabrikation.	
— 2. Teil: Filmaufnahme	
— 3. Teil: Entwickeln und Kopieren	
— III. Die Vorführung des Films	
— Die Projektion von Dr. Joachim	M 12.80
— IV. Sondergebiete des Films	
— 1. Teil: Wissenschaftliche Kinematographie	
MIHÁLY DÉNES: Der sprechende Film	
— kötve	M 10. —
— kötve	M 12. —
A. PLANKL: Der Ratgeber des Lichtspielvorführers	M 4.90
Dr. R. RICHTER: Hilfsbuch für den Kameramann	M 1.50
E. G. Lutz und Dr. K. Wolter: Der gezeichnete Film	M 12. —
— kötve	M 13.80
Ing. A. Lassall: Betriebskinematographie	M 6. —
— kötve	M 6.70
Székely Sándor: A film útja	P 5. —
— A mozgófénykép vetítőgépek és azok kezelése. 1921. Ára	P 2. —
— A mozgófénykép vetítőgép és a film technikája. 1923. Ára	P 4. —
— Filmtechnika. 1925. Ára	P 4. —
— A film technikája. 1926. Ára	P 5. —
Zombory László: A mozgófénykép és üzeme	P 12. —
3. Filmjog:	
Dr. E. Seeger: Das Reichslichtspielgesetz	M 2. —
Dr. Eckslein: Film- und Kinorecht	M 15. —

Műkedvelő előadásra alkalmas színdarabok, kabarétréfák és zeneművek nagy választékban beszerezhetők a **SZINHÁZI ÉLET** színdarabosztályánál, Budapest, VII., Erzsébet-körút 29. — Színdarab árjegyzéket kívánságra ingyen küld.

Conferencier:

A conferencier. (Kabarcésteélyre alkalmas)	— .60
Conferencier II. (Ujabb conference szám)	— .60
Mit konferáljunk?	— .60
Conference-ötletek és témák.	— .60
Conference. (Kabarcésteély conferencé)	— .60

Kis kabarétréfák és komédiák:

Humoros conference.	— .60
Amálka tant. Emőd T. 4 férfi, 2 nő	— 1. —
Allomásfőnök. A. Picard. 2 férfi, 2 nő	— 1. —
Április bolondja. Török R. 2 férfi, 2 nő	— 1. —

Audiencia. Guthi S. 3 férfi	— — — — 1. —
Az alvó oroszlan. Szentes B. 2 férfi, 2 nő	— — — — 1. —
Az asszony és a hűség. Csendes G. 2 férfi, 1 nő	— — — — 1. —
Az a huncut Krausz. Paulini B. 5 férfi	— — — — 1. —
Báró Trambolin. Földes I. 3 férfi, 2 nő	— — — — 1. —
Biedermeier. Drégely G. 3 férfi, 3 nő	— — — — 1. —
A braziliai ültetvényes. Békeffy-Vadnai, 4 férfi, 1 nő	— — — — 1. —
Bridge. Farkas I. 3 férfi, 2 nő	— — — — 1. —
A bölcs király. Liptai I. 5 férfi, 1 nő	— — — — 1. —
Buby. Harsányi Zs. 3 férfi, 1 nő	— — — — 1. —
A bunda. Ujhelyi N. 3 nő, 1 férfi	— — — — 1. —

A „Filmkultura“ előfizetői — a lapra való hivatkozással — **engedményt kapnak.**

TARTALOMJEGYZÉK:

- Pogány Frigyes dr.:* A film kultúrhivatása a magyar vidéken.
Castiglione Henrik: A magyar kinematográfia gazdasági jelentősége és helyzete.
Fenyő Sándor: Az első magyar filmkiállítás tanulságai.
Hevesy Iván: A filmesztétika népszerű kérdései.
Lajta Andor: A film-internacionále.
Székely Sándor: A legújabb beszélőfilm.
Páncél Lajos: Charles Farrell.
Hamza Dezső: Az oktatófilmek nemzetközi szervei.
Hübner József: A mozgóképszínház és a szülők.
Filmtechnika: A Pankine-negatív.
 A film története számokban.
Fi mirodalom, szaksajtó.

FILMKULTURA

SZERKESZTI:
LAJTA ANDOR

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KÖRÚT 30. — TELEFON: J. 363—76.

Megjelenik havonta.
 Minden cikkért a szerző felel.

A FILMKULTURA 6. SZÁMA 1928. OKTÓBER 1-ÉN JELENIK MEG.

Előfizetési ár az 1928. évre **7 pengő** (8 szám.)

**A
kultura filmje
és a film legmagasabb
kulturája :**

C **HARLIE** **C** **HAPLIN**
C **IRKUSZ**

FILMKULTURA

SZERKESZTI: LAJTA ANDOR

I. ÉVFOLYAM
= 5. SZÁM =
1928. SZEPT. 1.

GYÁRFÁS GYULA,
a Magyar Mozgóké-
pengedélyesek Országos
Egyesületének ügyv.
alelnöke, aki a buda-
pesti kongresszust elő-
készítette és résztvett
a berlini I. nemzetközi
mozikongresszuson.

ÁRA 1 PENGŐ